

A valódiság biztosítása mellett!

Dr. Suin de Bontemard
FOG-PASTAJA,
1 és 2 csomagokban, ára 70 és 35 kr.
A fogaknak és foghúsnak legelőssőbb, legkényelmesebb és legmegbízhatóbb tisztító és fentartó szere.

Dr. Bérinquier
KORONA - SZESZE,
(vagy a kölni viz quintessenciája),
1 üvegcse ára 1 frt 25 kr. és 75 kr.
Legkiválóbb minőségben mint kitűnő szagos- és mosó-víz és pompás gyógyerejű se-gélyszer.

Dr. Bérinquier
NÖVÉNYGYÖK-OLAJA,
megpróbálva mint megbízható és olcsó szepítőszert a haj- és szakkál fentartása, erősítése és szé-pítésére s az oly alkalmatlan fejkörpa- és bőrmoh-képződés megakadályozására. Egy üveg 1 forint.

Dr. Hartung
növény-hajkenőcse,
élesztő és tápláló nedvek és növény-alkatrészekből a haj-növény újraélesztése és föllevenítése, 85 kr.

Dr. Hartung
Chinahéj-olaja,
a legjobb chinahéjnak balzsamos olajokkal fűzéséből, a hajfentartása és szépitésére; 85 kr.
Valamennyi fentebb elősorolt szabad. czikk. valódi minőségben a következő magyarországi raktárak-ban kapható:

PESTEN: Török József, gyógyszer, a sz. lélekhez; Jesovits M., gyógyszer, a magy. királyhoz; Scholz János, városi gyógyszer, a Kigóhoz; Sztupa G., gyógyszer, a sz. lélekhez; Wlassik B., gyógyszer, a sz. lélekhez. Továbbá **BUDAPESTEN:** az ud. gyógyszerárban, és Ráth P. gyógyszer, Tabánban. **BUDAPESTEN:** Bakai A. gyógyszer, és Prochaska J. kereskedésében.

Alsó-Kubán: Schlesinger Simon, Arad: Elias Armin, Goldstein H. Haja: Kleinschmidt és Babocs. Balassa - Gyarmath: Havas Gyula, gyógyszer. Herény: O. Ujfalvi: Vas Jenő. Breznóbánya: Zsuzsanna G. Örkői: Kóssai gyógyszer. Csiktoros: Káráz J. Cserevitz: Schindl J. gyógyszer. Csorvász: Golichovszki J. Debrecen: Csanak J. Gerébny F., Berghofer István, dr. Roth-schneek E. gyógyszer. Eger: Piller József. Ezerék: Dienes J. K. gyógyszer. Farsert: Hirsch David. F. István: Nádháza Pál. Gölmez: Fischer K. E. Gyöngyös: Vozáry T. gyógyszer. Gy. Szt. Miklós: Fröhlich E., Oláh F. Győr: Némethy P. Gyula: Ortel István, gyógyszer. H. Bözörmény: Lányi M. Iglo: Hais János. Jpolság: Winter Sándor. Kalocsa: Horváth A. gyógyszer. Kaposvár: Kohn Jakab. Kassa: Eschwig és fia, Quir-sfeld, Münster Gyula, Strauss.

Óvás! Ujabb időben ismét — névszerint dr. Borchardt illatos növény-szappanja és dr. Suin de Bontemard fogszáj-tárából — külsőleg csodálatos, értéketlen hamisítványok tűnnek föl: az ilyen csalásoktól óvjuk czikkjeink fogyasztóit egyrészt, hogy magukat kártól megóvhassák, másrészt pedig 25 év óta a legjobb hiteltelnek örvendő készítményeink jó hírnevének érdekében, s kérjük bevásárlásnál pontosan ismeretes eredeti csomagolási módunkra ügyelni.

Raymond és Társa, mű-vegyszeres, illatszer-gyártók és cs. k. szab.-tulajd. Berlinben. 1817

Dr. Borchardt orvosudor
NÖVÉNYSZAPPANA,
a bőrszín szépitésére, megpróbálva minden bőrszín ellen, valamint különösen sikeres mindennemű furdónál. Eredeti csomagokban 42 kr.

Dr. Bérinquier
növényi hajfestő-szere,
(tokban, kefécskével és csészével, teljes készülettel, ára 5 forint.)
Mint a czélnak csatlakoztatlanul megfelelő és egy-atalán ártalmatlan; valódi fest, minden tetszés. szerinti árnyalatban.

Dr. Lindes tanár
NÖVÉNYI RUDAS-HAJKENŐCSE,
fokozza a haj fényét és ruganyosságát s egyúttal a haj szilárdan tartására is alkalmas; egy eredeti darabnak ára 50 kr.

Balzsamos olajcsgyó - szappan,
mint enyhe, hatályos naponkinti mosó-szer, még a legyöngyöbb bőrű hölgyek és gyermekeknek is a leg-jobbán ajánlható.
Egy eredeti csomagnak ára 35 kr.

LEDER TESTV.
(1. rendű gyógyszer-csészék Berlinben)

balzsamos földimogyoró-olajszappanuk,
igen enyhe, szépitő és fricsító mosó-szer, különösen gyöngéd bőrszínű hölgyek és gyermekek számára, továbbá sárga, durva, folszerpedezett bőrű egyéneknek. 1 db 25 kr., 4 db: magában foglaló csomag 80 kr.

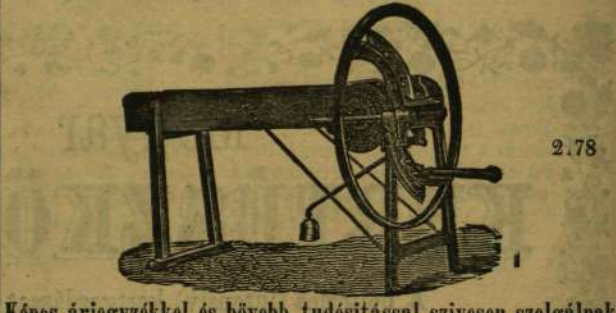
Valamennyi fentebb elősorolt szabad. czikk. valódi minőségben a következő magyarországi raktárak-ban kapható:

Nagy-Rőze: Nandrássy M. **Nagy-Szeben:** Albrecht A. és Söngel Sam. **Nagy-Szombat:** Heufel K. F. **N. Vár:** Jankó J., Perlit L. **Német-Bogán:** Brayer Ad. **Nyíregyháza:** Pavlovitz Em. **Hátfel:** Lajos. **Nyitra:** Kovács J. gyógyszer. **Órosz-háza:** Medvecski, gysz. **Pancsova:** Subbottis S. A. **Pápa:** Bernmüller József. **Pécs:** Zsolnay E. és V., Zach K., Lech ser testv., Kovács gysz. **Pozsony:** Henrieli F. gyógyszer. **Keszler J. gyógyszer, Grossmann A. F., Fischer János utódlai.** **Putnok:** Fekete F. gyógyszer. **Rima-Szombat:** Smko F. **Rozsnyó:** Feymann A. **Röszvény:** Hammerschmid J. gyógyszer. **Sasvár:** Mike A. gyógyszer. **Szeged:** Miaschbacher és fia. **Selmecz:** Dimák J. E. **Sepi-Szt György:** Bankó és Csutak. **Siklós:** Holmik öv. gyógyszer. **Soprony:** Mezey A. gyógyszer. **Röckert D. gyógyszer.** **Szabadka:** Farkas J. **Szamos-Ujvár:** Plaschut, D. gy. **Szarvas:** Ráthy V. **Szathmár:** Weissfeld öv. és Baumann Reinhardt J. K. gysz. **Szathmár:** Jakó M., Héder S. **Szeged:** Baue: József Meák Gy. **Borsay Károly gyógyszer.** **Sz. Udvarhely:** Kanut A. gysz. **Székesfehérvár:** Karl József. **Braun J. gyógyszer, Pinter Zs. Szepes-Szombat:** Henrich E. **Szepes-Váralja:** Steller Nánd. **Szigeth:** Tyrnauer György. **Szoboszló:** Sik László. **Szinyér-Váralja:** Weiss M. **Temesvár:** Jahnke K. M. gysz. **Emmer F., Pecher J. K. gysz., Pajkiss J. Pap J. gyógyszer.** **Trencsén:** Gross Zsigm. **Uj-Bécs:** Wellach József. **Uj-Videk:** Stefanovits L., Koda D., Fuchs Ignác és fia. **Vág-Ujhely:** Zoller Emil. **Vasváros:** Gál A. gyógyszer. **Vercs:** Fuchs J., Moldoványi A. gyógyszer. **Veszprém:** Guthardt fia. **Zenta:** Witta testvérek. **Zombor:** Popics J., Falcione Gusztáv. **Zolyom:** Stech Lajos, gyógyszer.

ROBEY és TÁRSAI

Budapest **illóit ut. 1. szám**

ajánlják kitűnő
konkolyválasztó,
szóró- és szelelő-röstáikat,
2 lovas sorvető-gépeket,
szórva vető-gépeket,
szecska- és répa-vágókat,
és minden más, a gazdasági gép-szakmába vágó eszközöket,
melyekből nagy készletet tartanak

Képes árjegyzékkel és bővebb tudósítással szívesen szolgálnak
Robey és társai.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám)
megjelent és minden könyvtárban kapható:

A véres pénz.
Regény.
Irta
WILLIAM COBB.
Fordította
CSUKÁSSI JÓZSEF.
Ára füzve 1 forint.

FIEDLER IGNÁCZ.
A telekkönyvi törvény
gyakorlati alkalmazása.
Harmadik kiadás. Füzve 2 frt. 40 kr.

Az osztrák-magyar birodalom
hadseregnek szervezete.
A m. kir. honvédelmi miniszter által 80119/1 E és 1875. számú rendelettel elfogadott
tan- és kézikönyv.
Irta
Sztráva Miklós,
m. kir. honv.-százados és tanár a m. kir. honv. Ludovica-akadémiában.
Első füzet: **Készítés hadsereg.**
Második füzet: **Honvédség.**
Ára a két füzetnek 4 frt.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: egész évre ... 12 frt félévre ... 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG:** egész évre ... 8 frt félévre ... 4 * Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK:** egész évre ... 6 frt félévre ... 3 *

38. szám. — 1876. Budapest, szeptember 17. XXIII. évfolyam.

A IX. STATISZTIKAI KONGRESSZUS TAGJAINAK KIRÁNDULÁSA.

A STATISZTIKUS a rendelkezésre álló számokat csak akkor csoportosíthatja helyesen, s azokból a jelent akkor ismerheti meg alaposan, valamint az elért fejlődést akkor ítelheti meg jól, ugyszintén a jövőre akkor vonhat megbízható következtetéseket, ha az országot, melyre a számok vonatkoznak, eléggé ismeri, nemkülönben az állami életet és a társadalmi viszonyokat, melyekre a számok vonatkoznak, behatón tanulmányozta. Ezekből folyólag a statisztikai kongresszusokkal egybekötött kirándulások — noha első pillanatra a szórakoztatás jellemében tűnnek fel — a statisztika tudományos fejlesztésének tekintetében nagy fontosságúak. Ennélfogva midőn az forgott kérdésben, hogy a IX. nemzetközi statisztikai kongresszusnak, nevezetesen a külföldi tagoknak Magyarországot bemutassuk, figyelemmel kellett lennünk arra, hogy vendégeink az ország azon vidékeit tekintsek meg, melyek fogalmat nyújtanak az államunk és társadalmunk alapját képező tényezőkről.

Ezen IX. nemzetközi statisztikai kongresszus szervezésének lelke Keleti Károly, országos statisztikai hivatalunk főnöke volt, s az ő szakértelmének, buzgósságának, erélyének és tapintatosságának oroszlánrésze van abban, hogy a kongresszus kiválóan sikerült. Egy részről fel tudta fokozni a külföldi statisztikusok bizalmát országunk iránt, nemkülönben bizalmat tudott ébresztetni statisztikusaink tevékenysége irányában; más részről itt belsőldön a kongresszus körébe tudta vonni mindazokat, kikben meg volt a jóakarát és képesség arra, hogy a kongresszus sikerüléséhez egyik vagy másik tekintetben hozzájáruljanak. Ekkép elértük azt, hogy a budapesti statisztikai kongresszus tudományos eredmény tekintetében a legeredményesebbek közé tartozik. Végre Keleti Károly érdeme, hogy a kongresszus tagjai Magyarország oly vidékeit látták, hol magas fokon áll a földművelés és igen előre haladt az állattenyésztés, hol igen kifejllett a bányászat és az ipar, hol szép és gazdag városok, s rendezett községek vannak, hol a természet szépségei bámulatra készítetik a szemlélőt. Szóval a statisztikai kongresszus tagjai előtt oly kép tárult fel, mely egyfelől fölébreszti a költői érzéket, míg másfelől az értelem és munka vívmányai által lekötö a figyelmet.

s e képet azon felül tarkán megélenkítik a társadalmi élet legkülönbözőbb mozzanatai. Láttunk a különböző hatóságok küldött-segeit, a mint ezek a kongresszus tagjait, a tudomány és a különböző államok képviselőit komolyan, méltóságteljesen és szívesen üdvö-zölték. A jelenlévő külföldiek minden alakban megismerték a magyar vendégszeretetet, mely-nek figyelmességében mindenhol bőven része-sültek. Látták vendégeink ezenfelül hazánk népét ugy munka mellett, mint szórakozásaikban.

A kongresszus tagjai — nejeiket és leányaikat is beleértve — száma összesen 147-en (köztük 100-an felül külföldi) szept. 8-án esti 10 órakor a magyar államvaspálya udvarából

külön vonattal indultak el Budapestről. A be-rendezés igen kényelmes volt, a mennyiben minden kocsiosztályba 2—2 személy helyezettett el, s így az éjt nyugalmasan alva lehetett töltöni.

A vonat Hatvan, Szolnok, Mező-Tur és Csaba felé ment, s reggel öt óra felé a legszebb alföldi reggelek egyikét láthattuk. A magyar alföld végtelen rónája terült el előttünk fáktól környezt tanyáival, gazdag szántóföldjeivel, részben még lábón álló terméssel, sűrűn egymás mellett levő kaszálvaival és a réteken legelő nyájakkal, mindez megvilágítva a hasadó hajnal fénye által, mely a felkelő nap helyén megragadó veres színben mutatkozott. A látvány egy gyönyörű és

RÓMAI VIZVEZETÉK ORSOVA ÉS MEHÁDIA KÖZT.
A STATISZTIKAI KONGRESSZUS KIRÁNDULÁSA.

Az ég intése
volt, hogy én egész váratlanul egy barátom által **Orlics Rudolf** mennyiség-tanár, Berlin, S. W., Wilhelm-strasse 127,
aldásos működéséről
tudomást nyerek. Én említettéz fordulék s egy játék-utasítást kap am, melylyel már az első húzáson
eternot
csináltam.
Bielitz. Hoffmann Emilia.
2269

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Buda-pestben (egyetem-utca 4-ik szám a) megjelent és minden könyvtárban kapható:
PÉNZÜGYTAN.
Irta
MATLEKOVITS SÁNDOR,
oszt. tanácsos a kereskedelemügyi minisztériumban.
Második teljesen átdolgozott kiadás.
Ára füzve 1 frt 50 kr.

Kiadja és nyomtatja Franklin-Társulat Budapest, egyetem-utca 4.

hatásos volt, hogy meg lehetett érteni, miként támaszthat az emberben az egyszerűség, midőn ez egész bájában felfelé, költői érzéseket, s miként lelkesülhetünk annyira, hogy magasztosnak találjuk azt, mit közönségesen oly egyhangúnak képzelünk.

Azt hívók, hogy derült és meleg napunk lesz, s vendégeink láthatják majd alföldünk legmeglepőbb tüneményét, a délibabot. Ebben csalatkozánk, mert noha a hajnal tündérien jelent meg, a derült égboltozatot csakhamar fellegek kezdték elborítani, melyen át a nap sugarai csak itt-ott törhettek utat. Ekként megfosztattunk ugyan annak lehetőségétől, hogy a délibáb látásán elmerengjünk; de másrésztől kellemesen esett, hogy utunk alatt Oroszáztól Mezőhegyesig a levegő hűvös volt. Oroszáztól reggeli 6 óra körül érkezve meg, itt a helybeli főjegyző Ranács János magyar, míg György Vilmos elkész és ismert költő csinos francia beszéddel üdvözölte a kongresszus tagjait.

A mezőhegyesi kocsikok kívül a csanádme-gyei birtokosok kocsijai várták a vendégeket Oroszáztól, s harmadfel óra alatt Mezőhegyesre röptettek. A kocsi utitársaim egyike bécsi, a másik pedig harlemi volt. Utunk alatt Oroszáztól Tót-Komlós jól mivelt földjein, tovább Károlyi grófnak virágzó birtokain keresztül haladva, harlemi utitársam kérdezé: „Mikor fogunk már pusztát látni? „Folytonosan pusztákban utazunk” volt válasza. A harlemi erre felkiáltott: „Hiszen ez egészen ugy néz ki, mint Hollandia, csakhogy nálunk sok a víz; de e majorkok, a fák az ütszéléken és a szántóföldek körül, a jól mivelt földek, a szép rétek, mind életre mutatnak, s hazámra emlékeztetnek.”

Ez a vélemény pedig nemcsak egy emberé, hanem ilyen volt a kongresszus összes tagjaé. Ezek még nem látták alföldünket, s azt mivelletlen területnek, részben mivelletlen sivatagnak képelték, hol csak imitt-amott egy-egy gémes kut szolgál a szemnek nyugtató, a siri esendőt pedig legfeljebb a nádasok lakóinak hangjai szaktíják meg. Általános volt a meglepetés, hogy ezen talajon, mely hajdanában olyan lehetett, milyennek ők azt még most is hitték, mindenhol igen előrehaladt polgárosodás kétségtelen nyomai láthatók. Meglepte a kongresszus tagjait az is, hogy a nép ezen a földön értelmes, vagyos, buszke és nemes, — szóval a jótét és az erő érzete tűnt ki minden lepton-nyomon.

Mezőhegyesre érve, itt egybegyűlvé találtuk Csanádme-gyei küldöttségét, valamint a megyének és Makó városának értelmiségét.

A kongresszus tagjait Horváth ezredes, a mezőhegyesi uradalom katonai parancsnoka fogadta. Magas és erőteljes alak, jeles műveltségű férfi, igazi mintaképe a magyar katonának. Egyaránt beszél magyarul, franczián és németül. Rövid reggeli után a jelenlévők egy nagy téren gyűltek össze, hol a menések, majd pedig a gulyák festői csoportokban, egymásután előre hajtva vonultak el az emelvényeken elhelyezkedett közönség előtt. Ez érdekes látvány után mely pár óra hosszat tartott, a csodóröket, a mint ezeken huszárok körülrovaogtak, tekintettük meg, s aztán ebédhez ültünk.

Ebéd alkalmával Horváth ezredes magyar nyelven mondott felköszöntőt, kiemelve azon szerénységét, hogy a kongresszus tagjai kirándulási programjába Mezőhegyest felvettek; ezután elvitte Csanádme-gyei birtokosságát, melynek áldozatkészsége a vendégek méltó fogadását lehetővé tette, s végül a kongresszus tagjainak mondott isten hozottat, mit franczia nyelven ismételt. Ezután a pohárköszöntések valódi árja indult meg s kitűnt, hogy azokat nemcsak mi szeretjük, hanem e tekintetben a külföldiek nem maradnak hatunk megett. Faider (Belgium), Mayr (Németország), Levi (Anglia), Levassieur (Franciaország), Keleti Károly, Tolnaia magyar államvasut igazgatója, Becker (Németország) Nagamasa (Japan), Kórosi József budapesti statisztikus, Alfred Julien (Franciaország), Texeira de Vasconcellos (Portugal), Steinacker (Németország), Hegedűs Sándor a „Hon” főmunkatársa, stb. felköszöntői következtek egymásután, az idő azonban a beszélőknek véget vetett, s mindnyájan kocsi-ra ültünk, hogy minél sebesebben Oroszáztól visszahajtsunk.

Koromsetét felhők foglalták el az előttünk fekvő láthatárt, s mind magasabba emelkedve és oldalt mind tovább terjedve vihar fenyegetett, de csak a gazdag talaj korommal vetekező fe-

kete pora, mely már menet és vastagon elletett bennünket, okozott némi kellemetlenséget, míg az esőből alig kaptunk valamit, mert ez elől elég korán fedél alá, innét pedig a vasúti kocsihoz menekülhettünk, utnak indulva Arad felé, hol alkonyat után érkezünk meg.

Az aradi indóházban megérkezve, a kongresszus tagjai a szállásjegyen kívül meghívót kaptak estélyre a „fehér kereszt” címzett vendéglő termébe: A szállásjegyet a tagok nem vehették igénybe, minthogy a vonat indulása másnap reggeli öt órára lévén határozva, czél-szerűbbnek tartották az éjszakát a vasúti kocsi-ban tölteni; az estélyen azonban teljes számban megjelentünk, s a tágas szép terem-ben dusan terített asztaloknál helyet foglaltunk. A jó ételek, s különösen kitűnő borok mellett, melyek közül a ménési fajok érdemelnek említést, a kocsi-as, kivált pedig a por és eső által okozott fáradalmak csakhamar feledve lettek. Alig hogy Atzél főispán a magyar királyt felköszön-tötte, a pohárköszöntések hosszú sora szakadat-lanul következett egymásután, melyek mind-egyike a magyar polgárosodás gyors előhaladá-sának, a magyar állameszme életrevalóságának, nemkülönben a magyar vendégszeretnek elis-mérése volt.

Országunkban a polgárosodás nem mai keletű. Régi az, s hogy ez csakugyan így van, annak a történet évkönyveiben kitörölhetlen nyomai találhatók. Nagy királyunk, sz. István volt az, ki a keresztény intézmények meghono-sításával nemzetünket az európai népek család-jába beiktatta s mártóbb mint ötszáz évvel előtt karjaink voltak azon polgárosodásnak védelme-zői. Magyarország volt az, mely Konstantiná-polynak meghódítottát, II. Mohammedet diadal-mas utjában Nándorfehérvárnál feltartóztatta, s a törökök előhaladásának útjába hosszú időn át hatalmas akadályt vetett. Magyarország viszon-tagságos évek alatt, majd később, a bécsi kor-mány által a külfölddel szemközt következetesen fenntartott elszigetelés idejében, nem tarthatott ugyan lépést a többi európai nemzetek művelő-désének fejlődésével; de az alap, melyen polgá-ro-sodásunk nyugodott, jó volt és szilárd, s mi-helyt az akadályok el voltak hárítva, egész erélyvel gyorsan azon tere léphettünk, mely a polgárosodásért folyó küzdelemben számunkra nyitva áll. Nem új tehát a mi polgárosodásunk, hanem a réginek folytatása, s ha megfeszített erélyvel küzdve, rövid idő alatt minden tekin-tetben elérünk oda, hol a többi európai nem-zetek ma állanak, ebben nagy része van azon tudatnak, hogy erőinket, melyek hosszú időn át pihentek, nem mindennapi eredmények kivívá-sára kell felhasználnunk.

Az aradi lakoma 11 óra után ért véget, s midőn vonatunk 9-én reggel megindult, a statisztikusok nagyrésze még aludt, csak akkor ébredve fel, midőn Temesvár felé közeledtünk. Temesvárt ezen alkalommal nem szállottunk ki, hanem tovább haladva, Vojteknél kelet fele fordultunk, s végére Gattaján és Román-Bog-sánon keresztül Német-Bogdánszót értünk, hol az osztrák államvaspályatársaság igazgatóságának küldöttei, élükön Zichy Hermann gróffal fogad-tak, s aztán keskeny hegyi pályára ültünk át, s csakhamar „Brünnl” nevű mulatóhelyre jutot-tunk, hol villás reggelire volt terítve. Józsi fala-tozás közben nem mulasztottuk el gyönyörködni a hegyes-völgyes vidék tájképein. A hegyek nem magasak, de erővel borítva, a völgyek pedig szűkek, s az egész vidék kedves benyomást gyakorol.

Reggeli után a vonatra ismét ráülve, a mind szűkebb és vadabbá váló völgyben folytattuk utunkat, de ez egyszerre tágasulni kezd, míg végére elég tágas tőrségen állottunk meg, hol frissítőkkel szolgáltak, s tágas hegyi kátlában melyen magunk alatt láttuk Resiczát, a körül-belül 5000 lakosu bányavárost cseréptetejű há-zával, vashámorával, gyáraival és füstölő ké-ményeivel.

Resicza az osztrák államvaspályatársaság 39.5 mérföldnyi uradalmához tartozik, melyből 22.75 mérföld a társaság közvetlen birtokában van, míg a többi felett a földesuri haszonvételi jogokat gyakorolja. Más alkalommal bővebben fogunk szólni Resiczáról és általában az osztrák vaspályatársaság hasznos működéséről ezen a vidéken. Itt csak annyit említünk meg, hogy a társaság ezen uradalmakat az államtól 11 millió forintot vette meg, s

mióta birtokába került, 14 millió forintot fektetett azokra beruházásokra, ugy hogy jelenlegi értékük 25 millió forint. Ezáltal a szóbanlevő uradalmak virágzó bányászati és gyártelepekké lettek, nemkülönben a földművelés nagy lendü-leket nyert, s jelenleg e területen sürűbb a népesség mint Krassó és Temesmegyék többi vidékein.

Resiczán megtekintettük a kokszkészítést, a Bessemer-aczelöntést, a sinek, vaskerekék stb. gyártását, s miután az egész társaság kifáradt, a Strobl-kertben ebédhez ültünk, mely jó zene mellett kellemesen folyt le, még pedig számos pohárköszöntések között, melyekben ugy a kongresszus tagjai mint a resiczaiak lankadatlan buzgósággal vettek részt.

Este felé volt már, midőn a hegyi pályán a kocsi-ban helyeinket elfoglaltuk, s egészen beal-konyodott, miatt Nemet-Bogdánszóra érve, rendes vonatunkra felszállottunk.

Utunkat Vojtek, s innét Bazias felé teljes setétségben folytattuk, s csak midőn már a Duna egész közelében voltunk, láthattuk ennek tükrét éji homályban. 11 óra volt északra midőn Bazia-szon a reánk várakozó „Zrinyi” és „Radetzky” hajókra mentünk, hol Medgyaszay gőzhajó-társasági főfelügyelő fogadott, s miután éjjeli nyugodt helyeinket kiválasztottuk, a hajók fedelzetén az asztalokra rakott vacsorához fogtunk, s páratlan étvágygyal elfogyasztottunk mindent, mit csak találtunk.

Vacsora után a társaság egy része aludni ment, egy másik része azonban ébren maradt, beszélgetve egyről-másról, s elandalogva a Duna vizén, ennek partjain emelkedő hegyeken és az egész tájékon, melyet a szétszakadozó felhők közül előtűnő hold csak homályosan világi-tott meg.

A felkelő nap szemlélésére a tájék nem kedvező, mert a baziaszi hegyek miatt azt csak akkor pillantathatni meg, midőn már magasán áll, s a kelő napnak szemlélhetőségét még kedvezőtlenebbé tette azon körülmény, hogy éppen keleten fekete fellegek borították a láthatárt.

A két hajó 10-én reggeli 5 órakor indult meg, még pedig a kettő egymás mellett, hiddal összekötve, melyen a két hajó közönsége egymáshoz átjárhatott. Így haladtunk körülbelül egy óráig, midőn a Duna medre mindinkább szűkülni kezd, s a fenéken levő sziklák a hajók járását veszélyessé teszik. Ekkor a hajókötélek feloldatván, a két hajó egymásután haladt.

Babakáj-nál kezdődik a dunai vidékek leg-fennségebbike, mely bámulatra ragad, s magasztossága által a rajnai vidékeket messze meghaladja. A természetes szépségeket fokozzák a regék, melyeknek emléke körülengi az egyes helyeket. Érdekeltségünket emeli az, hogy hazánk történetének egy része azokhoz van kap-csolva. Tárgyat találhat itt ugy a lantos költé-szet, mint a komoly történetírő.

Baziasnál megszűnik a televény (allutrium), s pala-, majd a krétaképződmények, jura- és neocom-mész, itt-ott serpentin, rhyolith és ne-vadit lép előtérbe. A vidék szépségét kivált mész-sziklák alkotják, melyek a Duna felé eső olda-lon meredek, sőt több helyen egyenesen felfelé nyuló falakat képeznek; a kevésbé meredek helyek pedig, hol a szétmálló szirtek pora meg-maradhat, s hol a növények megtapadhatnak, szép lombu fákkal borítva.

Babakáj — mint képünkön látható — a Dunából magányosan álló szirtként emelkedik ki, melyről a monda azt regéli, hogy egy szép török nőt urának háreméből egy magyar ifju megszöktetett, a janicsárok azonban a szöke-venyt utóltették, s ezen szirtre kitétték, hogy megbánja cselekedetét.

Ezen helytől kezdve a vízfénéken levő szirtek által okozott örvények egész sora következik, azonban teljesen megbizva a kalandorok és a hajó kormányosaiban, s tekintve Galambóczt, mely szerb parton fekszik, képpünkön látható és a legszebb várromok egyike, elmerengünk majd-nem ötszáz év előtti küzdelmeinkben. 1391-ben jutott e vár először a törökök kezébe, s azután többször változtatta urát, míg végére Lazare-vics szerb fejedelem halálával állandóan a fél hold uralma alatt maradt. Zsigmond király, hogy Galambóczt meghódíthassa, véle szemközt a magyar parton Lászlóvárt építtette; II. Murad szultán azonban erősebb volt, s Zsigmond király kísérlete véresen veretett vissza. Ezen alkalom-mal ott — a monda szerint — Rozgonyi Cze-

ezilia a küzdelemben mint valódi hős tüntette ki magát.

A magyar parton, Galambócztól szemközt — a Duna tükre felett körülbelül 8 méter magasságban — van egy barlang, melyről azt mesélték, hogy a kolumbási legyek, melyek az embernek és az állatoknak egyaránt veszé-lyesek, onnét jönnek ki. A barlang megvan, s a legyek valóban ártalmasak, sőt veszélyesek is lehetnek, de nem a barlangban laknak és nem onnét jönnek, hanem a lombokon kelnek ki, s ezekről terjednek szét.

Galambócztól lefelé a magyar oldalon, részben sziklák alatt, részben ezekbe vájva, látjuk a magyar vállalkozás remekét: a Széchenyi-utat, mely szélesség és tökéletesség tekintetében meg-haladja a szerb parti római utat, melynek építé-sét Tiberius kezdte meg, de csak Traján vezegte be, s közönségesen Traján nevével jelöl-tetik. Traján útja merész mű volt, s habár a Széchenyi-utal nem mérközhetik, feledünk nem szabad, hogy a római legióknak nem állot-tak rendelkezésükre olyan eszközök, melynek felett a XIX. század rendelkezünk.

Kazán-szorosnál a vidék vad kinézésű lesz, s a társaság, mely éppen villásreggelinél volt, kivétel nélkül a hajó elejére sietett, hogy bá-mulja a komor sziklafalakat, melyek a Duna medrét egészen megszükitették. Az ég derült volt és a nap süttött, hajónk azonban árnyékban sülköt tova a Duna tükrén, mely nemskóra szélesedni kezdett, kisebb táj tárult fel előttünk s láttuk a szerb oldalon Traján tábláját, hol Dacia hódítójának neve van feljegyezve és jól fentartva egészen korunkig.

Ezután a Duna partja mindkét oldalon mind inkább laposodik, s elénk tűnt Orsova, melynek kikötőjét szintén egyik képpünk mutatja. Itten megérkezve, a megyei küldöttség által — élén a főjegyzővel — magyar nyelven üdvözöl-tettünk, s azonnal kocsi-ba ültünk, hogy utun-kat a Herkules-fürdő felé folytassuk.

A kocsi, melyekbe ültünk, igen sajátosságos kinézésűek. Stájer kocsi fafedelekkel, de ezek a kocsi felett, kissé emelkedve, kiérnek, ugy hogy a nap és lehetőleg eső ellen nemesak az utas, hanem a kocsi is védve van. A lovak ki-esínyek, bozontosak és éppen nem látszanak erő-teljeseknek, miért a rendezők mondották, hogy egy-egy kocsi-ba háromnál többen ne ül-jünk; mindazáltal elég gyorsan haladtunk, mert a kocsi-ban megvolt az a nagyravágás, hogy az egyik a másik elé vágasson.

Orsova kicsiny, de ujkori és rendesen épült város, s meglátszik rajta, hogy lakosai ha nem is gazdagok, de legalább jómódúak. Van benne élet, s tekintve fekvését, mint bányász és dunaparti városnak van jövője is. Azonban még sok idő fog eltelni, míg a magyarosodás itt hódításokat fog tenni. Állami hivatalnokokon és a gőzhajó-zási tisztviselőknél kívül csak németekkel és románokkal találkozunk. Csak az állami hiva-talok és dohánytőzsők magyar feliratait mutat-ják, hogy magyar állam területén vagyunk, mert a felirások a boltok felett csupán németek, míg az utcák nevei németül és románul vannak felírva.

Orsovából kiérve, a karansebesi uton hala-dunk mindig a Csernapatak mellett, mely tölünk jobbra esik. Közép magasságú, nagy részben felszántott hegyek között és tágas völgyben megyünk, mely bőven megtermi a tengert. A völgy később szűkülni kezd, de a vidék még mindig nem köti le a figyelmet, s az egyedüli érdekes, mit látunk, régi római vízvezetés ma-radványai, mely romok az építkezés nagyságá-nak tanújelei. Egyszerre azonban juraképződésű, Magyarországot Romániától elválasztó hatal-mas hegyek, a Damogled (3554'), Serban (3516'), V. Suskului (4002') és V. Hurkului (3642') tűn-nek elénk megkapó sziklacsucsaikkal, a mint pe-dig a karansebesi országhatárlagya, keletfele kanyarodunk, folytonosan a Cserna-völgyben, eljutunk a meháiai fürdőkhez, melyek az emli-tett hegyek tövében fekszenek.

A meháiai fürdők keskeny völgyben fekszenek, mely a Cserna mentében felfelé mind-inkább szűkül és vadabbá lesz. Magyarország legszebb vidékeinek egyike ez, hol sűrű őserdők, vízeselek, barlangok, mesterségesen készített hegyi utak (Coronini, Soric) magaslathoz és Damogledre), nemkülönben járható tájékok egy-aránt találhatók, s így az utazóknak, mint a vendégeknek változatos szórakozást nyújtanak.

A fürdőépületek között leginkább kitűnik a gyógycsarnok, egyik oldalon a Rudolf-, míg a másikon a Ferencz József-fogadóval, előtte pedig jól gondozott parkkal. Ezekivül a többi épületek is, például Ferdinand, Ferencz, There-zia fogadók, melyek tágas utcázt képeznek, csino-sak, többnyire kétemeletesek és jó karban levők, mihez járul, hogy az épületek a gyógycsarnok-kal fedett folyosók által kötvék egybe. A Karo-lina-, Lajos- és a többi fürdő, a Herkules-fürdő kivételével, a gyógycsarnok közelében fekszik, míg az utóbbi fürdő távolabb és magasabban azon az uton, melyen a vízvezetékhez és a rabló-, meg az izzasztó barlanghoz jutunk.

A mint megérkeztünk, legelső cselekedetünk volt, hogy uszodába mentünk, melynek vize tágas kömedencében a fenekig átlátszó, tisztá, a vetkőző helyiségek pedig fedett csinos csarno-kokban vannak.

Majd rövid séta után lakomához ültünk, mely a gyógycsarnok diszes nagy termében tar-tott meg. Az első pohárköszöntést Jakab Bogdán főispán mondotta a királyra és ki-rálynéra, mire ismét számtalan felköszöntés következett; a jelenlévőket azonban a vidék szépsége kifele vonzotta, s csakhamar kisebb-nagyobb társaságban széposzlottak, s a meny-nyire az idő engedte, bejárták és megtekin-tették a hegyeket, völgyeket. A rablóbarlang, s az ut, mely ahhoz vezet, ki volt világítva. A sétának este hét órakor lett vége.

Setét felhők mutatkoztak, s mindenki sie-tett kocsi-ra, hogy minél előbb a hajóhoz érjen. Azoknak, kiknek a szerencse jobb dolgot juttat-tott, nem lett semmi bajuk, de a társaság egy-része kevéssé megázott, mikorára Orsovára ér-kezett.

Éjszakára a hajón bál volt tervezve, de az eső, mely a fedelét ponyváján átesvart, a szép tervet megghiúsította, vacsora után min-denki fekhelyére sietett, s itt maradt reggel-ig, mikorra az eső megszűnt és az ég kiderült.

Hajónk meg éjjel megindult, s mikor haj-naladni kezdett, már a Kazán-szorosot meghala-dtuk. Villásreggeli alkalmával Keleti Károly Medgyaszay gőzhajózási főfelügyelőt köszön-tötte fel, mondván, hogy reggel nem szoktak ugyan pohárköszöntőt mondani, de rendkívüli körülmények rendkívüli eljárást kívánnak, s ilyen a mostani, midőn nem mulaszthatja el, hogy a gőzhajótársaság és ennek főfelügyelőjét a szíves vendéglátásért ne éltesse. A felköszöntés a kongresszus tagjainak általános tetszésével találkozott, s mindenki azon volt, hogy a főga-zdál bűcsupoharat kocczintson.

Tíz óra fele érkezünk Baziasra, s azonnal vasúti vonatunkra szálltunk, mely gyorsan haladt Temesvár felé. Utközben a kongresszus tagjait kellemes meglepetés érte Verseczen, hol az öt peremes megállapodás alatt a városiak kitűnő szőlővel és apró palackokban jó veres-borral árasztották el az utazokat, mi igen kedé-lyes, vig hangulatot idézett elő.

Temesvárra délen érkezünk meg, hol a kongresszus tagjait az indóháznál küldöttség üdvözölte, minek megtörtéttével a társaság nagy-bb része kocsi-ba ült, míg a másik rész lóvonatu vaspályára szállott. A kocsi nem vit-ték a vendégeket közvetlenül a redoute nagy termébe, hanem előbb körülhordozták a várban, mely épületeinek nagysága, szépsége és utcái-nak rendezettsége által tünik ki, s minden azt mutatja, hogy Temesvár az alföldnek leggazda-gabb városa.

A redoute nagy terme csinos és tág, s a lakomára egybegyűlt vendégekkel egészen meg-telt. Az ebéd izletes és hosszú volt, a borok között pedig kitűnt a magyarai. Az első pohár-köszöntést Ormos Zsigmond főispán mondotta, s ezután a felköszöntések sorát csak a sie-tés szakította meg, hogy még ma Szegedre kell érniük.

Szegedre kerülő úton, Arad, Csaba és Oro-száza mellett elhaladva, esti tíz órakor jutottunk el. Az indóházban a város részéről üdvözlettel fogadtak, s hosszú fáklasorok között, kivilágítás mellett vonultunk be a városba, hol szíves ven-dégzeretettel magánházaknál szállásoltak el bennünket; gyors átöltözködés után a Lloyd-terembe vacsorára mentünk, melyet a város ren-dezett. A vacsora 11 órakor halászlével kezdő-dött, mely köztetszében részesült, valamint a turós csusza is jól ízlett. A jól készített ételek mellé szolgált borok a társaságot feszelen jó

kedvben tartották, minek folytán a pohárfelkö-szöntések nem maradhattak el, melyeknek sorát Dani főispán kezdte meg s utána még sokan következtek.

Két óra felé a vendégek egy része haza-ment, egy része azonban visszamaradt, s bált rö-gtönöztek, mi reggeli óta öríg tartott. Csárdást sokat táncoltak, miben az idegenek is részt vettek, még pedig közülök abban leginkább Texeira de Vasconcellos portugál kisasszony, és Mayr bajor miniszteri tanácsos ír tintt ki.

Másnap reggel az országos iparkiallítás-t tekintettük meg, melyben örömmel láttuk a haladást, melyet ezen a téren Magyarország a bécsi világtárlat óta tett. E kiállításra Szeged méltán büszke lehet, a mint meg lehet azzal elégedve az egész ország, melynek munkaképe-ségét méltóan képviseli.

Tizenegy órakor a villásreggeli gulyás-hussal kezdődött és szegedi bélessel ért véget. Ebédközben Keleti Károly a kongresszus tag-jaihoz búcsuzó felköszöntést intézett, s még néhány pohárköszöntés mondatott. Epen dél volt, midőn a Lloyd-épület előtt már készen álló kocsi-kon az indóházhoz mentünk. Csaba felé térünk vissza, hol egy újabb igen kellemes meglepetés várt bennünket.

Magyarországon mindenhol van szép leány, egy helyen azonban nem mindenkor láthatni annyit, mennyi a kongresszus tagjait Csabán fogadta. Az indóház étkész termében oszonna volt rendezve, melynél Csabának legszebb höl-gyei, kisasszonyok és földmives lányok vegyes, testvéries csoportoztatban, a legszebb alföldi magyar vendégszeretettel szolgáltak. Az áltá-nos meglepetést a belga Faider élmés toaszban fejezte ki, mondván, hogy miután lehetetlen e leányok fényképeit emlékül meggyerniök: kény-telenek őket szívókké fotografírozva kitörülhe-tetlen emlék gyanánt vinni magukkal.

Ezután Szolnok és Hatvan felé menve, esti tizenegy órakor érkezünk meg Budapestre, hol az indóháznál a magyar államvasutak szíves igazgatója Tolnai és Thaisz főkapitány várták a kongresszus tagjait, kik gyorsan a készenálló kocsi-kra ülve, szállásukra siettek, hogy az ut fáradalmait kipihenék.

A kongresszus tagjai az egész út alatt mindenütt szívesen és fényesen fogadtattak, s e páratlan, a világon valahol alig feltalálható ven-dégszeretétet köszönetüket többszörösen kife-jezték.

Balogh Kálmán.

Őszi kabát a karomon....

Őszi kabát a karomon,
Őszi kő a bérceken. —
Búsán nézi vélem a tájt
Az én édes kedvesem.

Vándor fecskék szárnya röptén
Barnul előttünk a tó,
Kéblén másszor könnyű sajkát,
Féher hattyt ringató.

Szerelmes nap nem lóvel rá
Hó sugár-téktetet:
Bele búcsuzó fák hervadt
Leveléi peregnek.

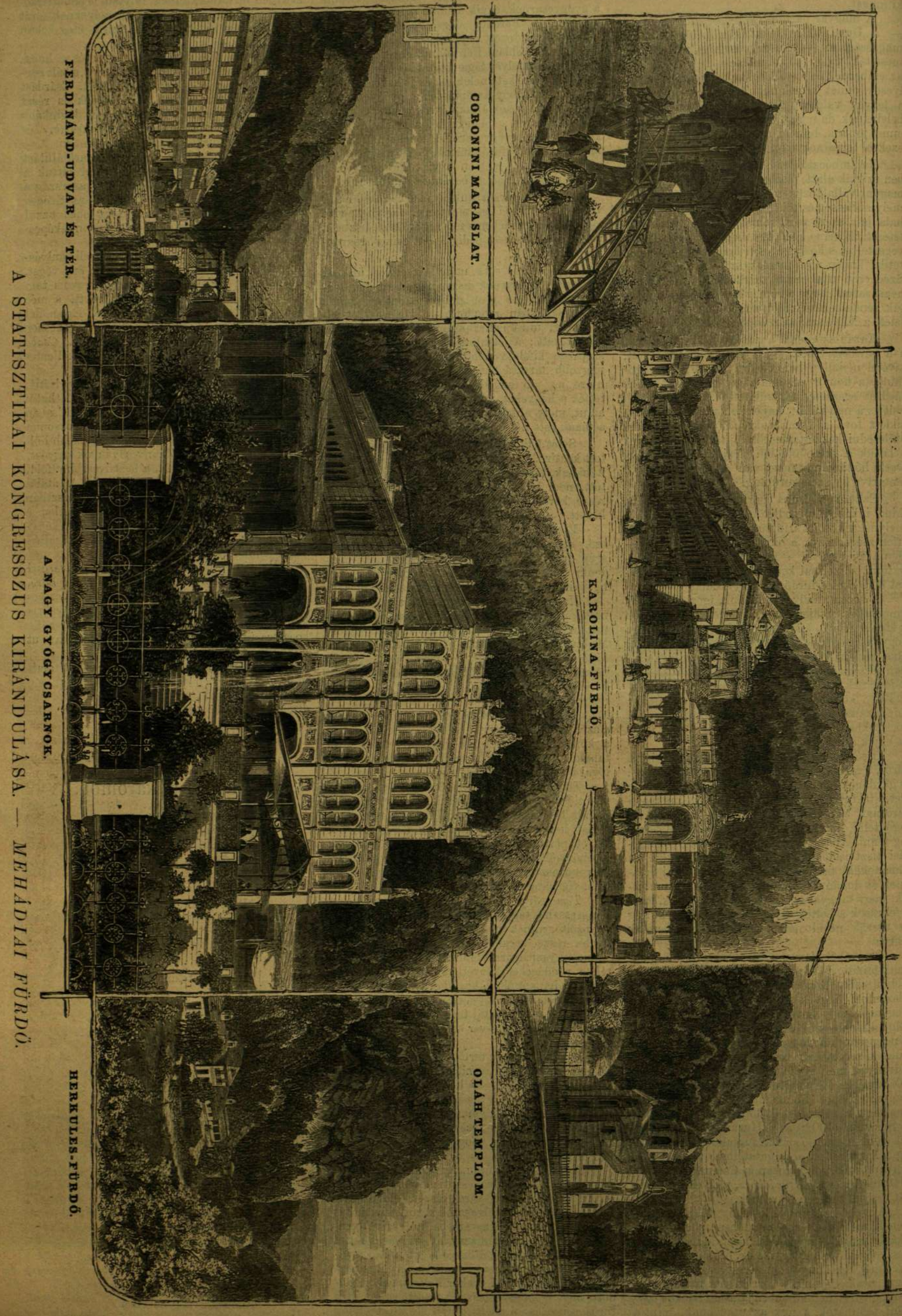
Hűvös a lég, s felhőtlen bár:
Sugár sines a kék egen;
Könnytelen, de mosoly nélkül
Néz reánk a végtelen.

Lombrul a levél hová lett?
S levél közül a virág?
S a virágról a pillangó
És az illat hova szállt?

Oh ne kérdezz, én szerelmem!
Jer, vedd rám pillantatód;
Benne az őz alkonyán is
Verőfényt találhatok.

S keljen, mint felhőből a nap,
Egy mosoly pillát alól:
A természet is tavaszszal
Álmodjék, míg haldokol!

Bartók Lajos.

A STATISZTIKAI KONGRESSZUS KIRÁNDULÁSA. — MEHÁDIAI FÜRDŐ.

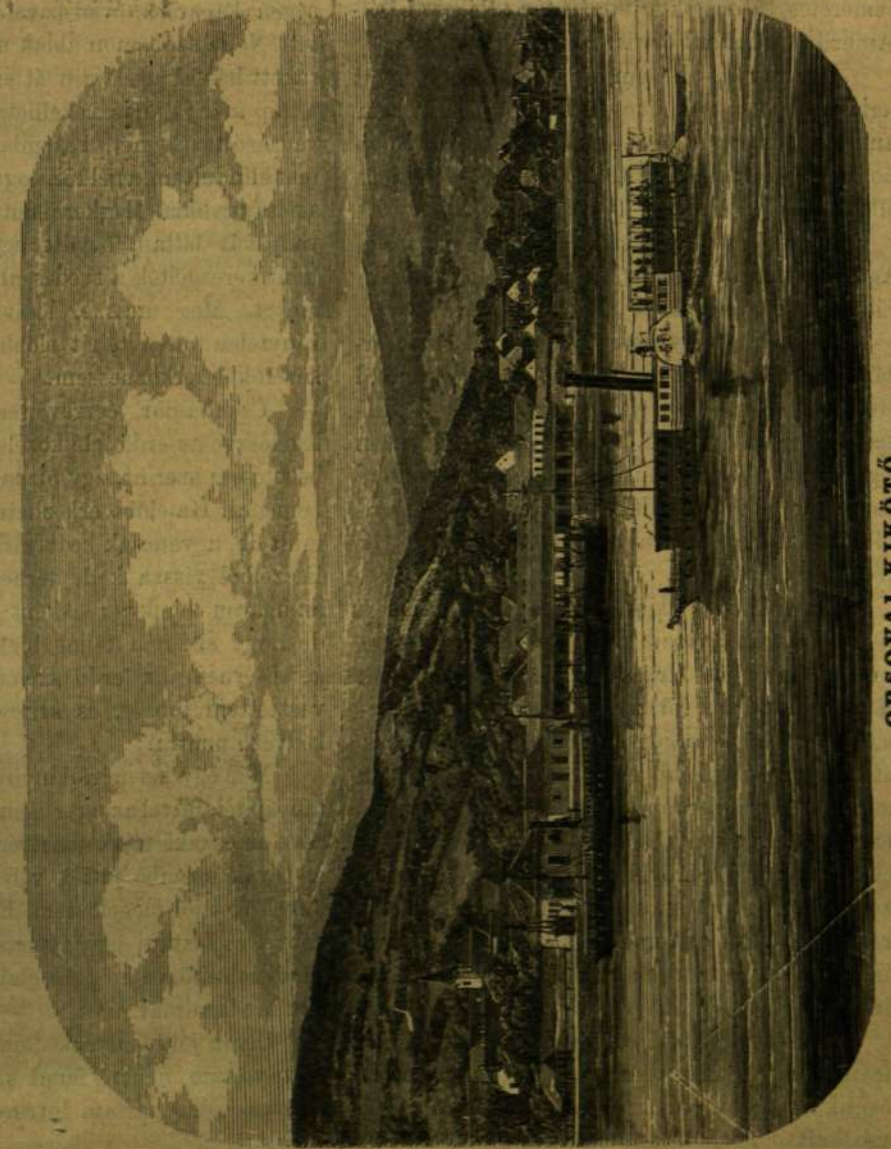
TRAJÁN UTJA.

GALAMBÓCZ ÉS BABAKAJ.

KAZÁN SZOROS ORSOVA FÓLÓTT.

ORSOVAI KIKÖTŐ.

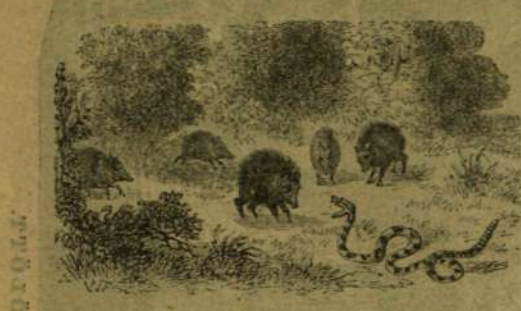
A STATISZTIKAI KONGRESSZUS KIRÁNDULÁSA. — AZ AL-DUNÁN.

Az amerikai vadásztársaság.

Mayne-Reid után
Vajda Jánostól.

IV.

A pekkari csorda ostroma.

A spanyolországi sörtevadról beszélgetvén, természetesen szóba került a pekkari is (dycatiles), mivel ez állat csupán Amerikának egykor a spanyolok által lakott részében található.

Ennek két faja van, tudniillik az örvös és a fehér száju pekkari. A testalakja és szokása egyenlő a két fajnak, csupán termetre és színre különböznek. A fehér száju pekkari sokkal nagyobb; sörteje barna, szinte fekete, míg a másik inkább szürkés, kivéven a nyakát, melyet válláig sárgás szőr fűd és a mely hátgerinczén végig nyúlik.

E kis amerikai sörtevad egyaránt gyökérrel, gyümölcsesével, békával, gyíkkal és kigyóval táplálkozik. Odvas fákban s sziklatüregekben tanyáznak, s társaságban élnek, azon különbséggel mégis, hogy a fehér száju pekkari százával, néha ezrelék gyül egy csordába, míg a másik nem gyülekezik énnyre, legtöbbször csak párosával találkozni őket.

A fehér száju pekkari nem tartózkodik az amerikai szárazföld északi részében, hanem inkább Brazília és Guyána földközi erdeiben. Található azonban a kissé déli részeken is. Igen el van terjedve Paraguayban, a hol vakira név alatt ismeretes, a másik fajta szintén található Dél-Amerikában, a hol örvös vakirának nevezik.

De már egyik sem oly szapora, mint volt hajdan. A vadások elkeseredetten üldözik, nem annyira husa vagy bőre értékeért, mint inkább hogy megszüntessék ültetvényeiket e kártékony állatoktól.

Az örvös pekkari az egyedüli, mely Észak-Amerika erdeiben honos, és ez az csupán, melyről alább szó leend.

Texasban nagy számmal vannak, és csordák bejárlák a tartományokat a Pacifiquetől Mexiko öbleig, egész Kalifornia széleig. Leginkább kedvelik az erdők hegyoldalait, melyeken legkedvezőbb eledelük, a gesztenye bizonyos neme terem. A hol sziklát nem találnak, leginkább a fatörzsek odvaiban s óriási ledőlő fák üregében fészkelnek.

A pekkari alakja egészen hasonlatos a disznóéhoz, különbözik csupán abban, hogy orra hosszukásabb, és farka nincsen, a helyett csak némi kidudorodás látszik faránál; a mi különben is nagy elevegenségének és mozgékonyaságának látszatát még inkább emeli, torkából egy pár hatalmas agyar kanyarodik kifelé, mi tekintetének vadtságát és általában veszélyes voltát föltűt. Füléi rövidek s alig látszanak ki szőre alól, mely hosszú és kivált háta gerinczén erős és magas; mikor dühöse, akkor e sörte fölemelkedik és előre mered, s ilyenkor makacs támadásra készülnek.

A nőstény két malacot ellik, melyek eleinte picinyek, de igen hamar megnőnek, s anyjukat követik az erdőkben; a család többnyire négy tagból áll.

Ősszel több család egyesül, és valahányszor valamely ellenség megtámadja őket, az

egész csorda védelmére kel, legyen bár a támadó vadász, kuguar vagy hiuz, és mivel igen ügyesen tudják használni agyaraikat és első lábait, igen félelmes ellenfelekké tekinthetők.

A pekkari vadászatában ebeket is használnak, melyek hajtják és megállítják őket. Mikor a vadász a hallaliig jut, csalhatlan karabélyát véget vet a küzdelemnek.

Az üldözött pekkari-csapat olykor valamely barlangba vagy sziklarepedékbe menekül. Egyik közülök a nyílásnál marad és védi a bejárást, ha a vadász elejti, másik jön elő, majd harmadik, és így tovább, míg az egész csorda elesett.

Ha valamely kopófalca támad meg egy pekkarit, a nélkül, hogy valamely ügyes vadász támogatná őket, rendszeren szétüzetnek, és sokszor számos eb kidöntött belekkel marad a csatatéren.

Vacsoránk végén kentucky-i társunk beszélt el egy kalandját a pekkarikkal, mely egyik texasi kirándulásán történt vele, midőn néhány hetet egy Trinity-Bottomban lakó ültetvénybérő barátjánál töltött.

„Vadászataink, — mondá, — a gazdaságával szomszédos erdőségeinkben, meglehetősen szerencsések voltak; a konyha fogasán függött rendszeren egy-egy medve, dálnvad, pulyka, de még nem sikerült egyetlen pekkarit oda akasztani, holott majd minden lépten-nyomon találtunk nyomot vagy hulladékokat, melyről társam azt állította, hogy az pekkarié. Részemről még soha se lőttem pekkarit, de még soha sem is láttam. Ennél fogva forró vágyam volt egy ilyen állat agyaráit illeszteni vadász diadaljeleim csoportozatába. És vágyam gyorsabban teljesült, mint gondoltam, sőt annak mérve legmerészebb álmaimat is fölülmulta, mert egy délelőtt, még reggeli előtt, tizenkilenc darabban rugattam utolsó közöttük. De ezt részletesen kell elmondanom.

Ősz volt, az év legszebb szaka Amerika erdeiben. Még aludtunk egy szép reggel, midőn néhány, valószínűleg a lakás körüli szemes elesegen kaparászó vad-páva kiabálása fölébresztett. Noha szobámon ablak nem volt, a szálából rakott házfal nyílásain át észrevehettem, hogy a nap már jó ideje fölkelhet. Magamra hanyva vadászöltözékemet, kezembe kapva karabélyomat elindultam, a nélkül, hogy valakinek egy szót szoltam volna. Megkerülvén a házat, nagy falka vadpávát láttam együtt egy kukoricaföldön, mint kerességték a szedés alatt elhullajtott szemeket. Még messze, lőtávolon kívül voltak, kénytelen valék tehát előbbre lopózkodni, hogy közelükbe férközhessen.

Csakhamar észrevettem azonban, hogy legelősekre az erdő felé közelednek, melybe, egybevetésem szerint, egy bizonyos oldalon fognak bemenni. Ha előbb érkezhettém oda, gondoltam, mint ők, ugyancsak kedvemre közjók lehetnek. E ezébből vissza kelle térnem, egyet kerülnöm az ugaron lebukva; ekként már elébök érnék, de hogy sikerem teljes, biztos legyen, idejében kelle érnem az erdő szélére. Egy percet se vesztettem többit, és szinte futva elértem a kedvező pontra.

Már egy kis mérföldnyire lehettem barátom tanyájától, mivel az ugar igen nagy volt, minőket csak az északi tájak ültetvényein találhatunk. A pávák szembe jöttek velem, de még távol, mivel őket jól megelőztem. E szerint elég időm volt kiválasztani egy fatörzset és annak ágai között elrejtőzve helyet foglalni, hogy ott bevárom madaraimat.

Olyan jól elhelyezkedtem, hogy tökéletesen fedve voltam, néhány fának széles levelei mögött s lázas kéjjel vártam lövésre a közelgő páva-csapatot.

Alig voltam azonban nyugton pár percig, midőn grönge nesz vonta magára figyelmemet.

Arra tekintek, s egy csomó száraz levél közül egy kigyó hosszukás testét látom kinyulni. Még nem láttam a farkát, de feje alakja és hátának sajátos pettyei meggyőztek arról, hogy egy csörgőkigyót látok magam előtt. Szép csöndesdeden csuszott előre egy tisztáson, valószínűleg azzal a szándékkal, hogy egy szomszéd vágásba menjen. Megrezzentvén véletlenül a fa ágait, mely alatt a napon piritkozott, kelletlenül odább ment.

Hirtelenében arra gondoltam, hogy követem e szörnyű férget és megölöm, de meg eszembe jutván, hogy ekként fölfűzőzöm magamat a pávák előtt, elhatároztam helyemen maradni és a csörgettyűs állatot menni hagytam. Szemeimmel kísérttem mindaddig, míg lassan odább mászott (a csörgőkigyó nem szokott sebesen járni) — majd azután teljes figyelmemet a pávákra fordítottam, melyek már szinte lövésre közeledtek.

Épen el akartam nyomni a ravaszt, midőn egy különös hang, hasonlatos a disznó rőföcséhez, ütötte meg fületem. Arról jött, a merre a kigyó eltűnt, s természetesen oda tekintettem. Egy kis állat lépett ki a bokrok közül, melynek hosszukás, vékony orra, sárgás sörteje nyaka körül és hátán végig, meggyőztek arról, hogy ime a rég keresett és látni vágyott vad, a pekkari áll előttem.

Mialatt figyelemmel nézegettem, oda jött egy másik, majd egy harmadik, negyedik, míg végre egy jókora csapat állt előtttem. Az elsőnek láttára a kigyó, szemlátomást megrettenve, lelapult a földre és mindenkép erőlködött magát a fűben elrejtetni. De a fű sürű, és apró volt, abban tehát nem ment semmire. A pekkari észrevette, és azonnal fölborzolta sörtejét, nyakán és egész testén, úgy nézett ki, mint egy tövises disznó. Előre rohant és három lépésnyire állt meg ellenfele előtt.

A kigyó, látva, hogy nem sikerül magát elrejtetnie, visszahátrált és védelemre készült. Szemei mint a foszfor villogtak, csörgettyűjét egyre rázta, s fejét indulatosan forgatta támadója felé. E tüntetések a pekkarik egész raját e térre idézték. Sűrű kört képeztek a kigyó körül, és ez, nem tudván, melyiket támadja meg, nem szűnt meg fejét öltögetni minden irányban. A pekkarik szünetlen helyben maradtak, hátukat borzolvá, lábakkal topogva, fenyegetőzve, és élesen sivitva. Végre az egyik hirtelen előre ugrott, s négy lábát egyesítve az összetekergőzött kigyóra ugrott; egy másik, majd a többi is követte, míg végre a kigyó teste hosszában elnyúlt s végsőket vonaglott. Néhány perc múlva azután élelten összetiporva volt a pekkarik lába alatt, melyek fogaikkal megragadták s darabokra tépve, megették.

Azon percztől kezdve, a mint a pekkarikat megláttam, nem gondoltam többé a pávákra, lövésemet más vadra szántam. Vadpávát találhatok mindig, de a pekkari nem volt mindennapi szerencse. Hasra feküdtem hát a fa gyökerei közt és vigyázva emelve képmához fegyveremet, a legközelebb kanra czéloztam és lőttem.

Az állat nagyot ordított, mire valamennyi elordította magát, — láttam, hogy a pekkari, melyre lőttem, a földön fekszik, megölve vagy sebesítve, még nem tudtam bizonyosan. A füst szétoszolván, az egész nyáj, a helyett, hogy elfutna, mint gondoltam, sebes vágatva nekem rohant.

Egy pillanat alatt körülvettem e sok dühös állat, nekirontva testemnek, sivalkodva éktele-nül és fogaikat csattogatva. A mennyire lehetett, a fa-törzs hosszában fölkapaszkodtam, de e menhely sem volt egészen biztos. A pekkarik dühösen rohantak rám, puskám agyával ütöttem őket, de újra fölkeltek s harapdálták

ezombjaimat, oly erőszakkal, hogy utóbb nadragomat egészen rongyokra tépték.

Beláttam helyzetem veszélyességét, de nem csüggedtem el, összeszedtem egész erélyemet. Puskámmal, mint valami doronggal, hadonáztam magam körül, de a mint egyet leütöttem, a másik annál mérgesebben tört felém. A legnagyobb erőfeszítéssel küzdöttem, a kétségbeesés dühével, s ez alatt kiáltoztam, a mint csak bírtam. Haragom valaki meghallaná és segítségemre jönne. Erőmet hanyatlani éreztem, midőn, a mint fegyveremmel körben magam körül csapkodtam, puskám egy-két lábnyira fölöttem terülő fa ágába ütdődött. Ha ez ágra tudnék fölkapaszkodni! Azonnal megragadtam azt, lehajtottam magamhoz és összeszedve tornász ügyességemet, hirtelen fölvettem rá magamat, sikerült a fa-ágak közt biztos menhelyre jutnom, meg voltam mentve!

Legalább egy félóra hosszant maradtam, e pihenő állapotban, mozdulatlan. Időnkint a földre néztem; a pekkarik, távol attól, hogy eltávoznának, megátalkodottan folytatták sikertelen támadásaikat, s minden irányban futkostak a fa körül, harapdálva annak kerges tövét.

Igy maradtam egy darabig kényelmetlen ülésem, majd az állatokra letekintve, melyek minden legkisebb mozdulatomra figyeltek, majd a kukoricaföld felé pillantgatva, azon reményben, ha nem látok-e ott valami járókelőt, vagy barátomat, kiket segítségemre lihatnék, nagyokat kiáltva.

Mind ez ideig nem vettem igénybe fegyveremet, noha ösztönszerűleg nem bocsátottam ki kezemből. Talán elég lenne néhány lövést ten-nem, gondolám, barátom vagy valaki más meghallhatná a durrogást. Lehetőleg elhelyezkedtem a faágon és vakon megtölttem fegyveremet. Épen ki akartam sütni, mi lön arra gondoltam, hogy tán mégis jó lenne fogyasztanom az ostromlók számát; egy golyót erőszakkal tehát csövémben. Egynek fejére czéloztam, a ravaszt megnyomtam és a pekkari elesett.

Egy második gondolat világítá meg agyamat. Hátha az egész csapattal hasonlólt tehet-nék? A második lövés egyáltalán nem rettenté el őket, ellenkezőleg még sűrűbben sorakoztak, ordítottak, rőfögtek, még közelebb jöttek a fához, s ekként esélyeimet növelték. Ujra töltöttem és lőttem. Ismét egy ellenséggel kevesebb. A remény visszatért szívembe. Megolvastam golyóimat, vizsgáltam löporomat. Husz golyó volt és porom bővében. Megszámláltam a pekkarikat is; tizenhat volt még életben, három döglőve.

Töltöttem és lőttem, egyre nagyobb buzgósággal látva dologhoz. Oly gonddal czéloztam, hogy csupán egy izben hibáztam.

Elvégezve az öldöklést, leszálltam ülé helyemről és egy halom zsákmány közt állottam. A szintér úgy nézett ki, mint egy nagy mészárszék. Tizenkilenc pekkari feküdt itt döglőve, a föld vérrel volt borítva.

E pillanatban hallottam barátom hangját. Mozdulatlan, karjait égne emelve, bámulattól mintegy megmeredve állt előtttem.

E rendkívüli vadásztény híre csakhamar elterjedt az egész telepén, és én lettem Trinity-Botton legnagyobb vadásza.

A nap munkája.

I.

„A gözmozdonyok“ — mondá Stephenson Róbert, mikor „Rocket“ nevű mozdonyát tova robogni látta — „a nap lovai; nem a szén hozza azokat mozgásba, hanem a nap, mely, ki tudja hány korszakkal ezelőtt, hevítő és világító erejét a köszénnek kölcsönözte.“ A genialis angol gépésznek és föltalálónak tökéletesen igaza volt; de most már arról van szó, hogy a nap lovait magával a nappal hajtassuk s megmenekülünk ama roppant kiadásoktól, melyeket a köszén, kőolaj (petroleum) és fa és ama többi tényezők igényelnek, melyek a mozdonyok hajtására mulhatatlanul szükségeseknek mutatkoznak.

Ama kísérlet, hogy a napot közvetlenül az ember szolgálatába vonhassuk, nem új dolog. Archimedes már megtette azt. Mikor Marcellus Syrakusát ostromolta, hajóhada lángba borult a görög tudós gyújtó üvegeitől. Az ujkori tudósok nem akarták ezt elhinni, de Buffon kísérletekkel bizonyította be, hogy csekély dobbo-raságú lencsékkel a fenyő- és más könnyű fából készült deszkákat könnyen meg lehet gyújtani, a czint és ezüstöt meg lehet olvasztani és a vasat izzó meleggé lehet hevíteni — s mindezt meglehetősen nagy távolságból. A francziák, jó meleg és tiszta napok lévén, nagyon megkedvelték a kísérletek e nemét. De Serre több mint két századdal ezelőtt úgy találta, hogy az üveg szabad átmenetet enged a hő-sugaraknak, melyeket aztán megfog — mint valami törben — összegyűjt s egyváltan irányoz valamely pontra, megakadályozván szerteoszlásukat. E fölfedezést De Serre csakhamar értékesítette is az üvegházaknál, melyeket föltalálójokról „Serre“-eknek nevez a franczia. Saus-sure, egy svájci franczia, tovább ment De Serre-nél s bebizonyította, hogy ha néhány üvegszekrényt egymásra helyezünk, a levegőt alattok a forrpontnál is magasabb fokú hősségre emelhetjük. Bouillet, ezelőtt 40 évvel, a napkisugárzás erejét (intenzitását) mérte meg és kiszámította, hogy ha az egész földet majdnem negyven yardnyi (angol rőf) vastag jég réteg borítaná, a nap melege alig egy év alatt fel tudná azt olvasztani. Az olasz Melloni tovább vitte Bouillet kísérletét, s pontosan meghatározta ama hőssé mennyiségét, mely a különböző fémek visszاسugárzási képességét is.

E többé-kevésbé sikerült kísérletek Mouchat-t — körülbelül tizenöt évvel ezelőtt, mikor még az alençoni lyceumnál tanár volt, — arra bátorították, hogy egy ugnevezett nap-gőzgépet állítson össze s az Indre-et-Loire departement előjáróságának pénzbeli segédelmével sikerült neki Toursban, a régi „Hôtel“ (városháza) udvarán, a hol a könyvtár is el van helyezve, gépének jókora terjedelmű és működésre is képes mintáját fölláttatni. Furesa kinézésű porteka volt az — megeztőzött és fölfelé fordított lámpaernyőhöz hasonló sugárgyűjtő (reflector), melybe fölül elzárt vastag üvegsző szolgál s az üvegszőben kívül megfektetett rézhenger. Ez az új gép fűtő kemenczéje és katlana; a működő rész, melyet a rézhengerből kiáradó gőz tart mozgásban, épen olyan, mint a többi gépek-nél. Az egész szerkezet maga nem nagy. A reflector, felső végénél azaz nyílásánál két és fél méternyi átmérőjű s lefelé negyvenöt foknyi szög alatt egyre szélesebb szorult, úgy hogy fenekénél csak egy méter az átmérője; magassága, mely egyszerűsége miatt a rézhenger magassága is, négyötöd méternyi; a rézhenger átmérője egy negyed méter. A henger igen vékony erezelemzéből készült s belsejében még egy másik henger is van, melyre a táp- és gőzeső, biztos-sági szellentyű s más effélék vannak alkalmazva. A két henger közt eső tér vizet tartalmaz; a külső henger és az üvegsző közt csupán hevített lég van. Ennyiből áll a gép; becsét az általa különböző irányokban és alkalmaknál teljesített munka után lehet megítélni. Egyszer például csak negyven percze volt szükséges, hogy 50 fokra hevített husz quart vízből két gőznyomásnyi erőt fejtsen ki. Néhány perc múlva már öt nyomásnyira növekedett a gőz ereje, úgy hogy kénytelenek voltak a szellentyűket fölynyitni, félvén, hogy a vékony henger szétrobban. A toursi minta átlagosan véve fel-

lőerejének mutatkozott, s minthogy a reflector ereje megnövekszik, ha átmérője kétakko-rává tetetik: a gép erőképesége nagyobb arányokban növekszik, mint terjedelme. Működése a külső légmérséktől majdnem teljesen független; egy derült napon, január végén, mikor a külső lég fagypontra alul állt, a víz hűsönnyolc-perez alatt forrpontra hevült a gépben. A gépre fogaskerekű készülék van alkalmazva, mely a reflectort mindig a nap állása felé irányozza; e készülék egy a föld tengelyével párhuzamos tengely körül óránként tizenöt fokot halad, és ezt a tengelyt minden héten úgy lehet alkal-mazni, hogy a föld elhajlásának vagyis éven-kénti mozgásának mindig pontosan megfeleljen. Ily módon a nap sugarai a lehető legesékélyebb veszteség nélkül mindenkor összpontosíthatók. A kis gép előállítás költsége alig volt 600 forint; de ha nagyban fogják e gépeket készíteni, darabja sokkal olcsóbb leend, minthogy például a reflector költséges és nehéz csiszolása helyett a legvékonyabb ezüstözést lehet alkalmazni. Ezüstözést pedig azért kell használni, mert egyetlen más fémnek sincs akkora fényvisszaverő képes-sége. A mi a bekövetkező szétrobbanást illeti, az ellen könnyű lesz valami czélszerű szerkeze-tet kigondolni.

Mouchat-nak naperejű főző-kemenczéje bá-mulatosabb csoda még talán imént leírt gőzgé-pénél is; — még pedig az benne a csoda, hogy az emberek mindeddig nem tudták azt föltalálni. Hányszor elmondjuk ugy káinkula idején, hogy „a kövezt olyan forró — akár rostélyost lehetne rajta sütni“ — s mégis ezt a roppant forróságot használatlanul hagyjuk működni és szidjuk, a helyett, hogy hasznunkra igyekeznénk fordítani. A svéd Ericsson, ki tömérdeket irt össze a nap melegéről, kiszámította, hogy az a napfény, mely egy kis város házfedeleire alá-özönlik, öt ezer darab, husz-husz lőerőjű gépet volna képes szakadatlan mozgásban tartani.

Mouchat kemenczéje nem egyéb, mint egy üvegedény, mely természetesen valamely hatalmas reflector gyupontjába van helyezve. Mindent jól és gyorsan főz meg; vagy pedig ha ételünket párolni akarjuk, az üvegedényt csak vízzel kell megtölteni, s egy cső által azzal az edénnyel összekötni, melybe a hús vagy zöldség van helyezve. Ily módon kenyeret is lehet sütni és igen kitűnő pástétomot vagy tortát készíteni, ha az üvegedény fedője alá vékony vaslemez teszünk. A husnak megsütéséhez nincs szükség befűtött edényre, csupán a reflectorra és a gyupont irányában menő vonalon megerősített nyársra. A húst csak akkor szabad megöntözni vajjal, ha elébe egy darab sárga vagy vörös üveget helyeztünk; máskülönbén a hőssé hatása vajsavanyt fejt ki, melynek úgy íze, mint szaga kiálhatatlan. A színes üvegek elnyelik ama sugarakat, melyek a vajra vegyileg hatnának és a fénnyt ártalmatlanná teszik. Ily lassu és egyenletes módon a lepárolás is természetesen igen jól sikerül; a „zamat“-ból mi sem vesztet el, mint ez a közönséges lepárolásnál történik, melynél a tűz hol nagyon erős, hol nagyon gyönge. Ha egyszer Mouchat reflectorai általános használatba jönnek: azok, kik a Szaharán vagy Közép-Ázsia sivatagjain utaznak, bizonyára nem felejtik el magukkal vinni egyet.

De mit tegyünk felhős időben, vagy mikor a nap több napon át elrejtőzve marad, miként ez néha még Franciaországban is megtörtén-hetik? Okvetlenül ki kell eszneli valami olyan tervet vagy pedig találmányt, melynek segítségével a nap melegét össze lehessen gyűjteni és tetszés szerinti használatra megőrizni; és való-ban Simonin, a ki a bányákról és bányászatról irt jeles műveiről ismeretes, e ezéla fekete lika-csos kövek használatát ajánlja. Ezek — mondja Simonin — a forróövi nap alatt jelentékeny mennyiségű meleget szívának magukba és szalmába, gyanju vagy bámi más roz hővezető tárgy közé csomagolva, igen csekély hőveszte-séggel volnának más vidékekre szállíthatók; épen úgy, a hogy a jeget szállítják el majdnem minden veszteség nélkül Indiába és Braziliába. E hő-köveket aztán vízbe dobánk, hogy azt felforraltják — ugyis ez a vízforrallásnak kezdet-leges módja oly népeknél, a kik az üstök vagy más edények használatát nem ismerik — vagy pedig szobák melegítésére vagy egyéb háztartási czélokra lehetne azokat fölhasználni.

A STATISZTIKAI KONGRESSZUS KIRÁNDULÁSA.

SÉTAHELY A CSERNA-VÖLGYBEN.

A MEHÁDIAI HERKULES-FÜRDŐ A CSERNA-VÖLGYBEN.

AZ ŐSTÖRTÉNELMI KIÁLLÍTÁSBÓL.

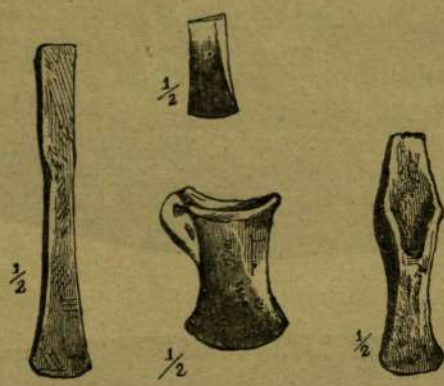

Az őstörténelmi és embertani kongresszus.

A jól sikerült batvani kirándulás után Bertrand elnöklete alatt tartott harmadik ülésen Pulszky értekezett az őstörténelem felállításáról a negyedik szakáról; a rézkorról, mely közvetlen a kőkor után következett s a bronzkultúra kifejlését megelőzte. Ezen nézete, melyet Lubbock „A történelmi előtti idők” című munkájának fordításához írt előszavában pendített meg először, alapot nyer abban, hogy a nagyobb tömegben főképp hazánkban előforduló rézszerszámok alakra egyszerűbbek és könnyebben számszámíthatók a kőkori tárgyakból, mint a sokkal változatosabb bronzszerszámok: így a nemzeti múzeum (3–5-ik ábra) néhány rézszerszámra igen könnyen visszavezethető azon kőbaltákra (1 és 2-ik ábra) miket gr. Széchenyi talált a Fertő medrében. Vannak azonban ezen réz tárgyak között oly alakok is, a melyeknek a bronz-korban is általánosan divatoztak: így a 6–8-ik ábrán rajzolt alakok, mindkét esetben egyformán előfordulnak, melyek alapján épen úgy elmondhatjuk, hogy a rézkori alak fejlődött ki a bronzkorból, mint a hogy hihetjük ennek megfordítottját. Evans Pulszky nézetét megtámadta, mert azon 200 réztárgyat, melyet eddig hazánkban ismerünk, nem lát elég alapot arra nézve, hogy abból egy külön kort állíthatnánk föl, annyival is inkább, mert e tárgyak közül alig 9–10 volt vegyi vizsgálat alá vetve; az alaki hasonlóságot az átfutó köztárgyakhoz nem tartja bizonyítéknak, mert ezen átfutó köztárgyak már a bronzkorból származnak és szerinte a rézszerszámok vagy valami egészen előtti s eddig ismeretlen célra, vagy szükségéből készítették, midőn nem volt a bronzhoz megkiváncsiolt énjök. A fontos kérdés fölött az újabb buvárlatok fognak dönteni. A vita után Wurmbrandt áttért a bronzkorra, mely az ülés tárgyánál tűzött ki. Szerinte Orosz-, Görög- és Magyarországon valamint, a Skandinávia félszigeten egy önálló s Európa egyéb részeiről független bronz civilizáció fejlődött ki, főként az utóbbi helyen, hol a bronzhoz nélkülözhetetlen önt a balti tenger partjain található borostyánkővel cserélték be. Wurmbrandt érdekes előadása után többen szóltak a bronzkorról, mely téren újabb buvárlatoknak feladata kideríteni, hogy honnét jött a fém ismerete Európába, hol és miképp fejlődött ki, valamint hogyan és mikor olvadt át a vaskorba. Erre főképp az egyes vidékekről írandó monographiák szükségese, melyek kimutatnák az első s legkezdetelebb alakokat, mikből egyes helyeken a különböző típusok fejlődtek. Hildebrand és Franks fentebbi indítványát többen szóltak egyes vidékek leteleiről: Virchow szerint Németország különböző vidékein vastárgyakkal fordulnak elő azon bronzok, melyek északon tisztán találhatók, Worsaae szerint Olaszországban is volt bronzkor, de míg az északon sokáig tartott, sőt még a történelmi időbe is benyúlik, addig délen hamar megszűnt a vas-kultúra befolyása alatt; egyebiránt a német régészek kétségbe vonják a három egymás után következett kor lételetét, mely szerintek létezhetett ugyan más helyeken, de Németországban nem, s ezért Wurmbrandt az Ausztriában gyakran előforduló bronzdiszitményekről azt hiszi, hogy vas eszközökkel készítették, mire Worsaae megjegyzi, hogy a diszitmények nem karcolva, hanem öntve vannak. Chantre bemutatta a Rhöne-völgy bronzkoráról írt munkáját, mely három kötetből s egy nagy albumból áll, utána Baye a champagnei, — Pigorini az olaszországi bronzokról szólt.

Pigorini előadásához néhány különös alakú baltát mutatott be, melyeknek öntésvarránya még nincsen lekészörülve. Ezen eszközöket vallási célokkal igyekeztek összekötni, s róluk épen úgy, mint néhány évvel ezelőtt a bronztárgyakról nálunk is hitték, azt tartja, hogy kereskedés útján jutottak az olasz félszigetre, miután öntő mintákat, minők báró Nyáry Jenő gyűjteményéből a 15-dik és 16-dik ábrán láthatók, náluk még eddig nem állítottak. E körülmény, mint Chantre szépen kimutatta, nem elég ok arra, hogy a belföldi gyártást megtagadjuk, miután ismert tény, hogy az öntésre a szilárd minták helyett igen gyakran használtak a nedves homokot, s az agyag gyurmát, melyet használat után megsemmisítettek, a

belföldi gyártást mellett bizonyít, hogy ily félig kész eszközök mellett gyakran egészen kész tárgyakat s az öntésre használandó feldolgozatlan ércdarabokat találunk. Az ülés végén a bronzkor legjellemzőbb eszközeiről, a keltékről, — minek néhány miniatűr példányát szintén b. Nyáry gyűjteményéből itt a mellékelt ábrákon láthatni — hallottunk

néhány véleményt: Worsaae a vallási szertartásoknál használt eszközöknek, — Schaffhausen pedig pénznek tartotta és említtette, hogy gyűjteményében több példány van, melyek sulya épen egy római font. Önkénytelenül a boldogult Kiss Ferencz jut eszünkbe, ki másfél évtizeddel ezelőtt a bronzkarikáról lépett fel egy hasonló feltevessel, s elnevezte őket „karikapénzek” — nek, de teoriájának nem akadt hívója.

A Virchow elnöklete alatt tartott délutáni IV. ülésen Wurmbrandt maria-rasti ásatainak ismeretése után, hol közel 400 cserép edényt s 195 darab bronzszerszámot s néhány vasdarabot találtak, melyet ő a római hódítás korában élt celta-germán Pulszky pedig határozottan római maradványoknak tart, — ismét a bronzkorra tértek vissza. Evans a nagy-britanniai bronztárgyakból mutatott be egy albumot, s azt hiszi, hogy bronzkultúra Angliában a rómaiak megjelenésével ért véget, bár valószínű, hogy a félreesőbb vidékeken továbbra is fenntartotta magát. Ezen a téren tett eddigi kutatások azt mutatják, hogy a bronz két uton terjedt szét Európában: az egyik déli Olaszországból kiindulva Franciaországban át Angliába, — a másik a Fekete-tenger partjairól Magyar-, Német- és Lengyelországon át a skandinávia félszigetre, mindkét irányban egymástól lényegesen előtti típusokban fejlődve ki.

Montelius a fentebb említett keltékről értekezett, behatóan és hosszasan magyarázta, hogy miképp fejlődtek ki fokozatosan és hogyan mentek át egymásba az egyes alakok. Több apróbb megjegyzés után a bronzkor kérdése befejeztetvén, Broca Bataillonnak a cigányokról írt munkáját mutatta be, azt hiszi, hogy ezen nép, bár először csak a XIV. században jelent meg Európa nyugati tartományai-ban, a keleti részen már sokkal előbb ismeretes volt, és szerinte a törzs létét volna utolsó hulláma azon nomád népvándorlásnak, mely Hindostán hegyeiből kiindulva, az érzésmérszt Európába hozta, mivel pedig eredeti jellegűek nagyroboszt fentartották napjainkig, egy cigányeszközökből alakított múzeum felállítását indítványozza fővárosunkban, mely épen úgy, mint a vadnépek szokásainak tanulmányozása, sok eddig megfellejtetlen kérdést volna képes megmagyarázni. Pulszky így érte az indítvány fogadtatását, megjegyezte, hogy a cigányok Tamerlán hadaival jutottak hazánkba először a XIII. század első felében. Az ülést Grenwing-nek a Baltitenger keleti partjain található kőkörökről tartott értekezése zárta be.

Folyó hó 8-án borongó reggelen a „Hildegard” fedélzetén az érd-battai kirándulásra gyűlték össze szép számmal a kongresszus tagjai. Az ünnepélyesen disztett hajót Érdén Fehérmegeye küldöttsége a főispánnal élen fogadta, honnét gyalog a negyvenes években Lucezbacher ásatásai által híressé vált százalmokat kerestük fel, melyből kettőt ezen alkalomra e sorok írója és Kereskényi Gyula érdi plebánus bontattak fel, s mindkettőben grafitos urna töredékeket, vas eszközöket és apróbb bronztöredékeket találtak, a több méter magas kőrákás sulya alatt beszakadt kemény tölgyfából készült ezülopámmá sárral tapaszottól fenekek. Alig lép-

tünk a hajóra, a mindenfelől tornyosuló felhők s a Duna tükrét felkörösölő szél zivatar közeledtét jelezte, mely elől a fedélzet alá menekültünk, s mire a Battán alul fekvő római fürdőhely kiástott maradványaihoz értünk, hol egy díszes sátor várt bennünket, akkor már teljes erővel ki is tört a zivatar. Apróbb csapatokra oszolva vártuk az idő kiderülését, de hiába, délután két óráig. Mikor azután a zuhogó eső és a kiszálló hídjának leszakadása „parlagi ebéd” —ünk sátor alatt megtartását lehetlenné tette, a hajó hosszú asztalai köré telepedtünk s amugy „more patrio” abrosz, szalvéta s több efféle „luxus articulus” nélkül hozzáfogtunk az izletes ebédhez, melyen a környék szépei szolgáltak föl, teljes buzgalommal. Délután oszolni kezdetek a felegek, mikor a föld is megszikkadt, először a vállalkozóbbak, utána valamennyien kimentünk a partra, a kiástott római fürdőt és a környék néhány lelkes gyűjtője által rendezett régészeti kiállítást megtekinteni. Később megjött a jó kedv is, s tánczra kerekedtünk, alkonyatig apróztuk a csárdást. Már sötét este volt, mikor sok bajnak utána megérkeztünk a fővárosba.

A folyó hó 9-én Dupont elnöklete alatt tartott V-ik ülést tárgyat az őskorból fennmaradt temetkezési halmok, nagy kövekből összerakott emlékek s az őskor borostyán-kökeskedése képezte. A temetkezési halmok, melyek Európának minden vidékén föllelhetők, egymástól csak kevésben eltérő szerkezetűek, s a mi legfelműbb, a legkülönbözőbb helyeken is sokszor egyforma tárgyak találhatók bennök; így Cazalis de Fondouze említi, hogy Dél-Franciaország temetkezési halmában ugyanazon jellegű bronz és vastárgyakra akad, melyeket a hallstadti temetőben találunk Ausztriában. Pigorini egy hasonló temetőről szólt a régi Velleia helyén, melyet a római hódítás előtt a liguri népek laktak, s ezért ő a talált sírokat liguri népek temetkezési helyének mondotta. Ezután Sadoresky tartott igen érdekes felolvasást az őskori borostyánkőkeskedésről a balti tenger partján, melyben behatóan ismertette a vidék helyrajzát s a mocsáros helyen megállapította az utakat, melyen a járáskelés lehetséges volt; állításait a régi földírók irataival, s talált régiségekkel bizonyította be. Bár ezen tudományos becsei értekezés eddigi ismereteinket az őskori borostyánkőkeskedésről kiegészíti, a kérdés tisztázására még sem elég, mintán az eddig általánosan ismert világos sárka s a balti tenger partjairól került borostyánkőből kivált újabb egy egészen más változatot ismertek fel, mely sötét narancs színe által az említett világossárga borostyánkőből lényegesen eltér. Ezt eddig Sziciliában, legújabb egy nagyobb telepen a Libanonhegységben fedezték fel. Franks említtette, hogy a British-múzeum borostyánkővei, melyek Olaszországból kerültek oda, sötét narancsszínűek, Chantre pedig az Alpok vidékén talált ilyen. Hazánk csekély számú őskori borostyánkő tárgyai között a nagyobb réz, nevezetesen az egrí érseki múzeum gyönyörű hulláka, szintén ily sötét borostyánkőből van. Az őskorban az említett borostyánkőből kivált ékszer gyanánt használták még az elefántcsontot, főképp fésűkre és karperecekre, — a hód- és csapafogat amulett gyanánt, — ez utóbbi előfordul még a b. Nyáry Jenő által felásott pilini magyar sírban is, mint nyakékszer, — ezenkívül az aragomott és a korlát. Az egyes népek történetére áttérve Zawisza mutatott be egy Kowok (Lengyelországban) mellett talált vas lándzsacsucot, melyet ezüst sodronnyal kirakott alakjai s run betűi nyomán Dr. Wieberg goth-skandináv eredetűnek tart.

Miersynski a lithván népek több oly jellemvonását sorolta fel, mely azonos az ó-görög népekével és behatólag fejtegette, hogy a lithván nép legrégibb maradványainak bővebb tanulmányozása által lehetne föllelteni az őskor és a történelmi idő között levő kapcsolatot, melyet eddig hiába kerestünk: miután az ősrégészet még mindig ott kezdődik, hol a történelem s monda már régen elhallgatott. Utána Montelius tisztán régészeti adatokra támaszkodva véli, hogy időszámításunk kezdetén, midőn a germán eredetű népek már elfoglalták a balti tenger partjait, még mindig találunk svéd telepek nyomaira Finnlandban, mi kétségeltlenül bizonyítja, hogy a szláv népek, nevezetesen a lengyelek és oro-

szok megtelepedését, ellenkezőleg azon nézettel, hogy a szlávok e föld őslakói lettek volna, azt hiszi, hogy csak az I–II. században jelentek meg és ekkor szorították ki a nevezett föld belakóit, kik ezzel az ősrégészet teréről végkép letűnnek. Oldenhuis azon nagy kövekből összerakott halmokról és kőkörökről emlékezett meg, melyek Európát nyugati államaiban Chazalis de Fondouze szerint Francia-, Hildebrand szerint pedig Svédországban közel 100 méter átmérőjű köröket képeznek, s általánosan „Hunnebed” néven ismeretesek. E körök voltak az őskorban az egyes vidékek áldozati gyűlhelyei, mely szokás Oldenhuis állítása szerint a kereszténység behozataláig fennmaradt, midőn hagyományból több helyen, mint Upsalában és Gamulában a templomokat is e kőkörökre építették, ennek nyomán a körülfekvő temetkezési halmokat egyes családok sírboltjának állítja, hova az elégetett halottak hamvait nemzedékről nemzedékre takarították. Az ülés végén Henslmann a korai goth művészetéről értekezett behatóan, de hosszú művét az idő előhaladottsága miatt nem fejezhette be. A délutáni VI. ülésen Hildebrand elnöklete alatt anthropológiai tárgyalások tartattak. Lenhossék Csongrádon, a Tisza mellett talált mesterségesen eltorzított koponyát mutatott be, melyet Broca a cinber törzsből származónak állít, mely néptörzs a történelmi idő kezdetén a Fekete-tenger partjairól kiindulva, a Duna völgyén keresztül felhúzódott Dániáig, s a II. században Kr. e. a római birodalmat háborgatta beiktól lépve, honnét Marius által visszaveretvén, a volskokkal egyesülve, Artois és Toulouse vidékén telepedett meg. E népek jellemző sajátága volt a gyermekek fejének eltorzítása, olyképen, hogy azt a csecsemőknél lapos deszkácskák közé szorítva, a rendes fejlődést megakadályozták. E szokás évezredek keresztül fentartotta magát sok helyen, sőt az indián népek számos törzsénél még a szépség kellékének is tekintetik az ilyen eltorzított fej. Utána Virchow a szőke és barna kaukazi faj földrajzi elterjedéséről szólt, melyet iskolai kimutatások alapján állított össze, melyből azon meggyőződésre jutott, hogy a szíre nem annyira a faj, mint inkább a terület van befolyással. Utána Broca említtette, hogy 1859. óta több táblát adott ki, mikben Franciaország népességének színtérképét a departamentek szerint, mely adatokból két faj tűnik ki, mint Caesar is emlékirataiban megjegyzi. Szerinte a színt biztosabb a felnőtteken megítélni, mert a 16-ik évig oly nagy mennyiségű változás áll be a színben, mely közel tíz százalékot tesz ki. Pulszky derűltég között családját említtette példán, melyben mindnyájan barnák, pedig gyermekkorukban mind szőkek voltak. Ugyanez az alábbi népek különösen a samoiták, lapp és finnek vándorlásáról és azon indokokról szólt, melyek őket eredeti lakhelyeik elhagyására kényszerítették. Az ülést Hunfalvy finn-ugor nyelvészeti értekezése zárta be.

Szeptember 10-két apróbb kirándulásokkal töltötték a kongresszus tagjai. Egy rész az ó-budai római maradványokat tekintette meg; néhányan, ugyint: Mestorff és Pulszky Polixena kisasszonyok, Virchow és Pigorini a tőszegi őstelepet látogattak meg. — Hétfőn az ünnepélyes zárulásra jöttek össze, melyen Franks elnököl, s Scheiber szólt az ember középmagasságáról hazánkban. Utána Kopernick a lengyel őssírok azon feltűnő sajátosságát említtette, hogy míg a most élő nemzedékben a széles fej túlnyomó, addig e síroknál a hosszúfejúek vannak többségben; Kollmann ugyanígy nyilatkozott a németországi őssírokról. Utána Broca említtette, hogy a hosszú fej a merovingi uralomig — időszámításunk VI. századig — még mindig túlnyomó volt Franciaországban, s csak ezután lép fel többségben a széles fejjel. Bertrand Európát földképen a különböző korok terjedését mutatta be: nevezetesen a bronzkultúra a Földközi-tenger partjairól kiindulva, Svájc, Tyrol egy részében s Felső-Olaszországban terjedt el, a vas ismerete pedig a Rajna völgyén át jutott Champagne s Bourgogne vidékére. Az ülést s vele a kongresszust az elnök, Worsaae, Capellini s Pulszky Ferencz közösen lelkesedéssel megtapsolt beszéddel zárták be, mely után még egyszer megtekintették kiállításunkat, elismeréssel nyilatkoztak haladásunkról és buzgalomunkról, melylyel rövid néhány év alatt ily roppant anyaghalmozást

gyűjtöttünk össze. Utólagosan sokan nézték b. Nyáry gyűjteményét, kinek agyagállatai (19–22-ik ábrák), nagyszámú agyagbágyegzői (23–33-ik ábrák) és ritka vastóre (17-ik ábra), melyhez hasonló csak három ismeretes hazánkban, ezek másodika Lehoczky gyűjteményéből a 18-ik ábrán látható, valóban megérdemlék a figyelmet. Bronzainkból egy zabla (9. ábra) Báth György gyűjteményéből, Majláth B. sodrony-diadémja (10–11-ik ábra), nagyszámú karkerecsin (12-ik ábra), a bihar megyei régészeti egylet ezüst esztái (13–14-ik ábra) s papírvékony falazatu díszes edények (34–36-ik ábra) keltettek nagy érdekltséget.

Hétfőn a két napra terjedő magyar-ó-bényi kirándulással búcsút vettek tőlünk vendégeink az őszinte magyar vendégismeret, s a százados hátramaradást ifjú lelkesedéssel pótló nép emléket vívő magukkal.

Csetneki Jelenik Elek.

Régészeti kirándulás Aquineumba.

— Fővárosi tárcza. —

„Mégis hogy bár, de főre nem” ! . . .

Majdnem hírlapírók kirándulásának ígérkezett. Kevesen szálltak a helyi gőzhajó fedélzetére a plébánia-tér előtti rakpartról, hol vasárnap délután három órára találtak adtak egymásnak az őstörténelmi s embertani kongresszus tagjai.

Összenéztünk. Mi hírlapírók majdnem felét tettük ki a megjelenteknek. Elhatároztuk, hogy legrosszabb esetben saját szakállunkra nézzük meg Ó-Buda nevezetes római régiségeit. Tehát föl Aquineumba, hol egykor két legió aranyozott sasai ragyogtak, büszkén hirdetve a három világrészre kiterjedő római birodalom hatalmát!

Másképp történt . . .

Hajónk kiköt néhány percere az akadémia aljában fekvő kőpartról. Ime Rómer, ki egy kis csapat buzgó kongresszusi tag által követve, bonhommiától sugárzó arccal lép a földéltre. Társaságga jegeződünk a tudós apát körül. Hajónk továbbis a Margitsziget elnyúlt partja mellett s csakhamar kiköt az ó-budai kiszállónál.

Szinte ünnepélyes hangulat vesz rajtat erőt, hogy partra lépve elképezel, miképp e helyen valaha a mostaninál sokkal nagyobb s szebb város emelkedett, s hogy az alacsony házakról szegélyezett szűk utcákban egykor egy ma is méltó csodálkozást keltő ókori kultúrnp fia jártak-keltek tógák redőibe burkolva.

Képzelmel eléd varázsolja az egykor virágzó Aquineumot a dunapart nyíló pompásan kövezett utcáival; amphitheatrának hatalmas köröndjével, melyben gladiatorok kardja csattogott s fenevadak bösz ordítása reszketett meg a levegőt. Látni véled meg a korinthis oszlopok által tartott Neptun templomot, melynek áldozó-oltárát kutások találták meg a huszas években, s nem nehéz elképzelni a mozgalmat és zsilaj, mely Aquineum tágas vásárterén uralt, hol Pannonia és Dácia nyáras terményeit cserélték be a római ipar választékos czikkeit.

Hova tünt el e nagy város, pazar fényvel berendezett fürdőivel, homokkő-boltozatokon nyugvó vízvezetékével s számtalan csapszékekkel, melyekben bizonyára nem egy életveg fiatal patricius biztatta magát és társait a horációsi szavakkal:

„Quid sit futurum cras, fuge quaerere et
Quem Fors diem cunqne dabit, hie
Appone, nee dulces amores
Sperne pueri, neque tu choreas,
Donec virent canities aetate,
Morosa . . .

Keves nyoma van már Aquineumnak, de a mi még látható belőle, az ezredévek viharai daczoló romjaiban is sejteti veled az egykori nagy s gazdag várost . . .

Utókőben az ó-budai főkapitány s a kerületi elöljáró csatlakoznak hozzánk. Így megszaporođa folytatjuk utunkat a part mentén a hajógyár-szigetre vezető hid felé.

Meg-megállunk. Köztünk van Zsigmondy Gusztáv, a ki az általa kiváló szakértelemmel készített térképen élénken magyaráztatja, hogy valaha a most füstölő kúrt gyári épületekkel borított sziget

s a part között nem volt Dunaág. Egy nagy elemi katasztrópha, hasonló az idei árvízhez, vagy tán még rombolóbb annál, medret szakított a folyamnak Aquineum romjain át. Ah, ha föl lehetne kotorni a keskeny folyamág fenekekét s napfényre hozni az iszapréteg alá temetett régiségeket!

A hídott át a szigetre megyünk. Vasárnapi csend s nyugalom honol a gőzhajó-társulat e nagy gyártelepén. — Hol hétköznap, mint egy óriási méhkasban zsong s dong a sok száz főnyi munkásraj. ott most alig vegyül más nesz a levegőbe, mint a kavicsos csikorgó lépteink zaja. Nem dörömböl a sok nehéz kalapács, nem nyikorog a kovács- s lakatos-műhelyekben a ráspoly, s nem csattog a hajó-ácsok bárdja a hajóbordákka idomított vasos szál-fákon.

Eldobjuk égő szivarunkat, hogy rálépünk a szigetre, melyen roppant fa-, kender- s olaj-készlet van fölhalmozva, nem szólva a halmokat képező forgács-rakásokról. Dohányozni joggal tilos a gyártelepben.

Vén, terebélyes koronájú fűzek mellett vezet az út a római fürdő maradványaihoz. Alacsony fatetől óvja esőtől a tojásdad idomu fürdőmedenczét, melybe, mint egy pinceüregbe, lépeškőn kell leszállanunk. Előbb megszemléljük azonban a fürdőnek Zsigmondy által készített alaprajzát, mely élénk fogalmat nyújt annak egykori berendezéséről.

Lent sötét van. Gyertya halvány világánál csak lassanként tűnnek elő a medence falai. Még épek a római éget kemenczéből kikerült téglák s bámulnod kell a betonszerű anyag tartósságán, melyet az ókor világuraló kultúrnépe használt a víz behatásának kitett építkezéseinél. Ime még a csatorna nyílása, melyen egykor a melegtett víz befolyt a medenczébe. Vajjon csak egyetlen esondtarb is létezik-e azon ezrek rég elporladt testéből, kik valaha e fürdőmedence vizében vigan lubizkoltak?

Porosan, mint az utkaparók, szállunk ki az üregből. A szomszédban egész halom római téglá fekszik, néhány egészen épen, föltüntetve még a beléjük égetett Pati föliratot. Egy-egy szebb példányt mohón ragadnak föl a szenvedélyes régészek, hogy elvigyék magukkal haza emlékek. Csak oly menkö nehéző ne lenne ez a régészeti lelet!

Mig esodálkozva szemlégetjük egy aquineumi falon a még tisztán kivehető halványvörös festéket, permetezni kezd az eső. Kifeszített esernyők alatt térünk vissza a hidhoz, honnan az ó-budai Flórián-térre vonulunk.

Szerencsére nem alkalmatlanodik soká az ellenséges elem. Jupiter pluvius meggondolja magát, pogány isten létere nem bánt minket jó keresztényeket, kik elzarándokolunk egykori tisztelőinek fennmaradt építményeihez.

Expedíciónk érdeműs vezetője: Rómer a legkedélyesebb hangulatban van. Örömmel emlékezik vissza azon időre, midőn napról-napra kizarándokolt Ó-Budára, hogy kutasson, gyűjtöjön s tanulmányozzon Aquineum romjai között. S mert mindannyiszor egy csomó krajezárt osztott ki a körülseregő gyermekraj között, nem volt nálánál népszerűbb férfiú azon a helyen, hol egykor komoly prokonzulok székeltek s lictorok vesszőkötött bárdja villogott. Megjelenése mindannyiszor öröm-ujongást támasztott s Ó-Buda németajkú fiatal nemzedéke zsigongya s zajongva szaladt eléje a stereotyp kiáltással: „Da ist der Römer!”

Ha egyébe nem, ugy ezen gyermeki ragaszkodás is elégséges, hogy megismertesse veled az igazán — jó embert.

Rómer reminiscenciái között a „Vasárnapi Ujság” is sorra kerül, azaz jobban mondva egy történetke, melyben lapunknak is szerep jutott.

Rége történt — akkor, midőn még feledhetlen Pákh Albertünk szerkeszté e lapot — hogy Rómer, régészeti kutatások céljából, lezándékozott utazni a fővárosból a vidék olyan részébe, hol az időben épen Pátkó garázdálkodott félelmes rablóbandájával. Derék tudósunk inkább tréfásan, mint komolyan, ez utazásra vonatkozólag némi aggodalmat nyilvánított Pákh előtt. „Légy nyugodtan, — viszonozz Berezi — a „Vasárnapi Ujság” neked oly utlevelet fog kiállítani, melyet még a rablók is respektálnak.”

Valóban, a lap legközelebbi számában, Pákh

tudára adta „mindenkinek, a kit illet” — első sorban persze az azóta „fölmagasztalt” Patkóéknak — hogy, ha az illető vidéken találkozunk egy piros-pozsgás pappal, a ki a köveket nézegeti s a földet turkálgatja, hát bántódása ne legyen, mert annál ugyan nem találunk köveken s téglákon kívül egyebet. . .

Ez értesítésnek hogy, hogynem, a legjobb hatása volt. Rómert, ki sokat utazott egyedül a félelmes vidéken, senki sem bánta.

Kedélyes társalgás közben oda érünk a Flórián-terre. Ott kinyitnak előttünk egy vasajtót s mi mindannyian leszállunk a kanyargó csigalépcsőn egy üregbe, hol meglepő épen fennmaradt római fürdő-maradványokban gyönyörködünk. Alig három lábnyi magas oszloperdőn nyugszik a fürdőmedencze talaja. Fiuk világítanak be gyertyalánggal az egymástól két lábnyira álló oszlopok közé, hová mi is bemászunk, összegomolyodva mint a sündisznók.

Wurmbrand gróf egészen el van ragadtatva e szép ókori építmény által. Épebb fürdő-maradványokat szerinte Pompejiben sem láthatni. E régiséget 1778-ban fódözte föl egy óbudai kapás, a mint mészgödör számára ásott üreget azon a helyen.

Ó-Budán járni s bort nem inni amny volt, mint Rómában időzni s a pápát nem látni. Az aquincumi praetor s prokonzul — bocsanát, az ó-budai előljárásgás fejei magyaros vendégszeretettel hívják meg a társaságot az ó-budai szállónedű megkóstolására.

Az emberséges csapláros kitesz magáért. Olyan zamatos óbort hoz föl pincejéből, hogy külföldi vendégeink nem győzik eléggé dicsérni. S mert Aquincumban vagyunk s római emlékek környezetnek lépten-nyomon, szinte csodálkozunk, hogy az őshajju, egészségtől s bortól sötétprós arczu gazda, ki maga helyezi asztalunkra a természetes üvegeket, nem Horáciaus verseivel biztat bennünket:

„Lágy Szabinát fogsz szűken inni nálam,
Ám magam fejtem, szerelém s tevéim el
Grája butykosban.“ . .

De alkonyodik már s nekünk meg kell még néznünk az aquincumi amphitheatrum helyét. Kissé különös pontján vagyunk Ó-Budának. Ott, hol aljas lebujokból nem ritkán egy-egy festett orru Phryne szokta kidugni bozontos fejét. Ám a főkapitány jelenléte visszahesseli odúiba a mobot, s mi minden kellenetlen benyomástól menten szemügyre vehetjük azon teljes félkör közező házsort, melynek alapjai az amphitheatrum erős falain nyugszanak. E római szinkor colossális mérvéi fölötté valószínűvé teszik egy a század elején élt régészünk azon állítását, hogy az aquincumi amphitheatrumban legalább 7—8000 ember talált helyet s hogy Aquincumnak eszerint 70—80 ezernyi lakossága lehetett.

Sötét este van, mire fölkapaszkodunk a lóvonatu vasut egyik waggonjára s hazatérünk lakásainkra. Bár kevesen voltak az érdi kirándulásban részt vettek számához képest, csak megfogytunk, de kedvünk nem tört meg.

Borostyáni Nándor.

Irodalom és művészet.

— A statisztikai kongresszus budapesti élményeiről, a „Times” terjedelmes tudósítások kezdett meg. Az első levél igen dicséreti a fővárost, a rigadót, a magyar tánczot, a magyar zenét; részletesen szól a nádorünnepélyről, József nádorról, Haynaldról, Barna Zsigmond emlékbeszédéről stb. A nemzeti színházban tartott díszelőadásról azt írja a levelező, hogy az itt adott dalművet — „Hunyady László” — sokkal érdekesebb volna az angol színpadokra hozni, mint az izlésrontó opera bouffe-okat. Mellesleg nagy elismeréssel szól a honvédségről is és végül a magyar vendégszeretetről kezd szólni, de ennek részletezését egy második levélnek tartja fenn.

— A Deák síremlékére érkezett tervrajzok a képviselőház termében vannak kiállítva. A 44 pályázó mő közt van mindenféle cifra és szécsélyes tervezet, de van néhány szép is. A pályázók egy része a jelenlegi kápolna alakját vette kiindulásul, mások góth stílu műveket, szobrokat vagy a Bat-

thyány-mausoleumhoz hasonló nagyszerű emléktérveket készítettek, a legtöbbben azonban ragaszkodtak a kupolához, mely a sir jelen helyzeténél fogva indokolva van. A közönség leginkább az „Apotheosis” jellegű tervezetet nézi legtöbb figyelemmel. Ez emlék nyitott, négy nyílással, melyek oldalán díszszobrok vannak, kezükben emléktáblákkal. A koporsó megközelíthetetlen kriptában volna, de a baldachin alatt ravatalon egy jélképes díszkoporsó lenne, melyre Magyarország geniusa tenné a polgárerény koszoruját.

— Zichy Mihályt Párisból a közelebbi napokban Budapestre várják. Magával hozza a magyar kormány által megrendelt azon művét, a mely a királynét tünteti fel Deák Ferencz ravatalánál. Itteni tartózkodása alatt a valóítás stádiumába akarja vezetni az ő és Munkácsy Mihály közös tervét. Jeles művészeink ugyanis, mint az „Életképek”-ben olvassuk, Párisban magyar művészek műveiből akarnak kiállítást rendezni, s e terv valóítására a magyar kormánytól némi segítyt óhajtanak nyérni. A kívánt összeg épen nem lenne tetemes, alig 1—2 ezer forint, s a kormánynak hozzájárulása már Zichy multkori íttléte alkalmával kilitásba helyeztetett.

— A nemzeti színházban Hajós Zsigmond szombaton fejezi be vendégszereplését, mely jól sikerült minden tekintetben, s a közönség teljes elismerésével találkozott, kivéve az olasz nyelvet, melyen több szerepet énekelt. E hó 12-én a „Zsidónő” operában lépett föl, mint Eleazar, s erőteljesen és szabatosan énekelt. Hanem Ellingert, kinek e szerep legnevezetese szerepe, nem érte utól. Nagyné-Benza Ida asszony, mint Recha, kitünően játszott és énekelt, s az egész előadás is a kiválóbbak közül való. — Volt e héten a drámanál is vendégszereplés. Somo-gyi Károly vidéki színész lépett föl, először a „Jós-lat”-ban mint Helios, másodsor pedig a „Szegény ifju története”-ben. Először eléggé tetszett szavata, melyben volt melegség; de második szereplése merő szegletességből állt, s nem tudta megközelíteni a színvonalat, melyen a nemzeti színház szereplői állnak. Így aztán egészen kiritt azok közül. — E hó 15-ikére drámaiújdonsg gyanánt „Az új czég” Sardou vigatóka volt kitűzve.

— Gyulai Ferencz megszobrárt, melyet Huszár Adolf készített, a kolozsvári színház egy ablak-fülkéjében fogják elhelyezni, s leleplezése e hó 24-én lesz. Az ünnepélyen a szoborbizottság elnöke Hajós János országgyűlési képviselő fog megnyitó beszédet tartani, E. Kovács Gyula a jeles színész, életrajzát olvassa föl, Szász Gerő pedig alkalmi költeményt szaval. A bronzból öntött szobor élethű, s művészi kivitel tekintetében is sikerült.

Egyház és iskola.

— A kolozsvári egyetemen a tanév ünnepélyes megnyitása e hó 10-én volt. A lelopó rektor, dr. Entz Géza tartott beszámoló beszédet a lefolyt tanévről, s utána a beköszöntő rektor: dr. Groisz Gusztáv fejtegette szakavatottan az esküdtészeti intézmény kérdését. A terem szorongásig megtelt.

— Néhaj gr. Teleki Domokos emlékeztetere gyászünnepélyt tartottak e hó 10-én Kolozsváron az év. reformátusok belfarkas-utczai templomában, melyet egész szorongásig megtöltött a közönség. A templom előreszében ravatal állt, koszorúkkal és családi ezimerekkel ékítve; a falakat is gyászlepel borította. A kolozsvári „dalkör” éneke után Szász Gerő lelkes mondott szívből jövő imát, s aztán Szász Domokos tartott emelkedett szellemű emlékbeszédet, föllevenítve az elhunyt hazafi sokszoros érdemeit. A kogyetes ünnepélyt a „dalkör” által előadott „Szózat” zárta be.

— A zenggi új püspököt, dr. Possikovicset e hó 10-én igtatták be a püspöki székbe nagy ünnepélyességek közt. Fodrőczy főispán képviselte e alkalommal a bánt.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

— A szegedi kiállítást e hó 11-én délben zárták be minden ünnepélyesség nélkül, s ezután kezdődött a kiállítási vásár, mely másnap délelőtt is

tartott. A zsoboki márványbánya tulajdonosai csináltak legjobb üzletet, mert kiállított gyönyörű ezikkeik mind elkeltek, egy részök már a tárlat bezárása előtt. Üveget, porcellánt, bor- és szeszflét is vettek sokan. Az emléktárgyak szintén jó keletnek örvendtek. A kiállítást 37,274-en látogatták belépti díj mellett, s ez 21,240 frtot jövedelmezett. A kiállítási vásár 25 kros belépti díjaival együtt ez összeg 22,000 frtra megy. A helypénzekből befolyt 10,000 frt, a város és kormány által adott két-kétezer frt, a kiállítási ideiglenes épületek kerítésanyagának eladásából várható 6000 frt, mind együtt véve 40,000 frtra megy; ez ellenében a kiadás mintegy 25,000 frt. Marad tehát az iparmuzeumra 15,000 frt. Ugyane czéla e hó 17-én sorsjátékot is tartanak.

Mi ujság?

— Mehádián érdekes társaság volt együtt ugyanazon időben, midőn a nemzetközi statisztikai kongresszus tagjai oda érkeztek. Forster angol államférfi, ki a Gladstone kabinetében közoktatási miniszter volt, s ki a mult hetekben utazott keresztül fővárosunkon, szép leányával, volt e társaság központja, s körében volt D. C. Heron angol ügyvéd és volt parlamenti tag, ugyszintén Mure ezredes, ki most is képviselő, Angliából. Ugyane társasággal láttuk Pulszky Ágost magyar országos képviselőt is, ki atyjának régi jó ismerősét, Forstert kísérte le Belgrádig, s néhány napot vele is töltött a szerb fővárosban, Mehádián és a környéken. Christies szerb miniszter, minthogy mind a csatatéren, mind az alkudozásokban némi szünet állott be: felhasználta az alkalmat, s mint beteges ember némi üdülés végett öt napot Mehádián töltve szintén összetalálkozott a társasággal, melyet a bécsi angol követség másodtitkára, Harris Gastrell egészített ki. Forster a törökök kegyetlenségeiről elterjesztett hírek következtében a tényállás megvizsgálása végett jött az Al-Duna vidékére, hol most általában sok az angol utazó. Belgrádban is sokan vannak s a háboru által megnehezített pénzvisszatérő között a vendéglők az idegen vendégek zsarolásával akarnak magukon segíteni. Volt rá eset, hogy a vendéglős zsarolása ellen a hatóságghoz, folyamodott. Külföldi új kapott elégtételt, hogy a belügyminiszter a zsaroló követelését felénnyire szállította le. Máskor meg egy angol, igen helyes találkozásággal, megtagadta a fizetést, s minthogy Szerbiában most moratorium van: utasította a vendéglőst, hogy pörös keresetével forduljon az illetékes angol bírósághoz s majd akkor fizet. Ily és hasonló eljárások miatt az idegenek közül sokan Zimonyban laknak s onnét járnak át Belgrádba. Pedig az angolok épen nem ilyen bánásmódot érdemelnének a szerbektől. Forster is érdeklőben utazik, a mennyiben Riszties memoranduma következtében kelt utra; Mure ezredes a szlávbaráti politika híve, s még a konzervatív kormánypártiak is nemesen viselik magukat irányukban. Lloyd Lindsay kormánypárti angol képviselő, ki a törököknek 10 ezer font sterlinget s egy ambulancsát szállított, Belgrádba is eljött s az angol humanismus bizonyosságul ugyanoly összeget s szintén egy tábori szállítható kórházat adott át a szerbeknek is. Forster és leánya két napot töltöttek Mehádián s azután magyar kísérőjüktől búcsút véve, tovább utaztak Bukarestbe és Konstantinápolyba. Megemlítjük még róla, hogy átutazóban fővárosunkban is megállt, s ezt részletesebben megsemmelt, s mint volt közoktatási miniszter, a fővárosi tanintézetek közül is meglátogatott egynehányat.

— Az őstörténelmi s embertani kongresszus Magyarádra és Bényre rendezte utolsó kirándulását. Kedden reggel indult el mintegy negyvenöt külföldi s belföldi tag a fővárosból. Szobbon, hol Huszár szolgabíró üdvözölte a társaságot és Rómer felett, kocsira ültek s az Ipoly-völgyében Vámos-Mikoláig mentek. Ott Huszár István földbirtokos vendégszerető házában történt a megállapodás. A külföldi tudósok nagy érdeklőnézték az ipolyági legények s leányok népriséletét s az általuk tánczolt csárdást. A kitünő villás reggeli elkötése után, melynek végén a háziurat, Rómer Flórist, a kongresszus külföldi tagjait sat. éltették, a társaság ujra fölkerekedett s Magyarádra kocsizott. Ott Podhorszky, Hontmegye

alispánja üdvözölte a társaságot, mire Rómer felett. Egy épületben csinos kiállítás volt rendezve óskori leletekből. Az ásátásoknak hamar véget vetett az eső. Hat óraker délután lakomára gyűlt a társaság. A toasztok sorát Pongrácz hontmegyei főjegyző nyitotta meg, éltetve a kongresszus tagjait. Henszlmann Hontmegye közönségére, Wurmbrand gróf Magyarországra, Montelius báró Nyáry Jenőre, György Aladár Rómerre, Péchy Jenő Pulszky Ferenczre, Arányi Lajos a kongresszus nótájaira, Montelius (svédül) Magyarországra, Dognée (a belga kormány képviselője) a magyar nőkre, dr. Günther a kongresszus meg nem jelent nótájaira üritettek poharat. Borostyániné a maga és Beaussacq francia grófnő nevében mondott köszönetet (a kongresszus nótájai közül e két hölgy jelent meg a kiránduláson) dr. Arányi Lajosnak, kifejezve francia nyelven azon óhaját, vajha három év mulva egytől-egyig találkoznának ismét a kongresszus tagjai. Ebéd végével a francziák a „Marseillaise”-t énekeltek, mire a társaság a tánczterembe rándult, hol Hontmegyéből több szép hölgy volt jelen. Másnap (szerdán) reggel erős esőben indult el a társaság Bényre, kompon kelve át a Garamon. Délután azonban kitisztult az ég s a legszebb idő lett. Bényen Hazay Ernő urikában szállott meg a társaság, elkötve a gazdag villás reggelit s megnézte aztán a 13-ik században épült régi s fölötté érdekes bényi templomot. Itt Henszlmann Imre derék régészünk volt a tudós cicerone. Majd ismét kocsiira ülve, megnézték a bényi sánczokat s a kénéndi nevezetes avar földvárat. Hamarjában ásatást is rendeztek Rómer vezetésé alatt, mely egy szép éktímenyű cserépedény töredékeit hozta napfényre. Több kőalapácsot (melyet a parasztok „ménkü”-nek neveztek) jó pénzben vettek meg a tudósok. Átalán Kéménden nagybecsű régiségeket rejthet még magában a föld. Este volt, mire a társaság visszaérkezett Nánára, honnan a gyorsvonaton visszatért Budapestre. Hont s Barsmegye tisztviselőit s előkelő családjaikat teljes elismerés illette meg azon szives előzékenységet, melylyel a külföldi tudósokat körükben fogadták.

— Az ősrégészeti kongresszus tagjai közül többen mult vasárnap Abonyba is elmentek, onnan pedig Tósszeg vidékére, hol Földvart vizsgálták meg, melynek eltemetett sánczai régi tárgyakban igen gazdagok, s ekkor is több érdekes leletr akadnak. Egy másik csoport pedig e hó 14-én Balaton-Füredre rándult, s onnan kirándulást tettek Tihanyba és Badacsony felé.

— Az aggteleki barlangban kiasott esontokat, koponyákat, s egyéb tárgyakat nagy érdeklődés közt vizsgálták meg az ősrégészeti kongresszus tagjai. Virchow, sgr. Wurmbrandt igen érdekeseknek mondták mind a koponyákat, mind pedig a készköszöket. A cserepekből az érdekesek elosztattak. B. Nyáry Jenőnek rendkívüli tetszést aratott értekezése a kongresszus lapjában jelenik meg, a terjedelmes memorandum pedig az „Archaeologiai Közlemények” legközelebbi füzetében fog kiadtni. Megemlítjük, hogy az ásatásról a híres lipocsei „Archaeologische Zeitschrift” következő füzetében avatott toll hozand értesítést.

— A király jelenleg nagyobb körutakat tesz a hadgyakorlatok megsemmelése végett. A feldbergi gyakorlatok után e hó 9-én indult el Bécsből Szebenbe, hova 10-én reggel érkezett, s a hatóság és lakosság üdvözölte közt vonult be a városba. Három napig időzött ott, fogadva az erdélyi részek törvényhatóságainak s a különböző felekezeti papságnak hódolátát, s megtekintve a város köztintézeit. A hadgyakorlatok fölött teljes megelégedését fejezte ki, s b. Ringelsheim főparancsnokhoz intézett kériatában is kifejezést adott ennek. E hó 13-án este hagyta el Szebent, s Arad felé Gyulára utazott a honvéd lovasság gyakorlataira. Ide 14-én reggel fél 8 óraker érkezett. A földszített indóházban Beliczay főispán üdvözölte, kihez ő felsége egy szives szavakat intézett és kezét szorított vele. Ezután József főherczeg és Szende Béla honvédelmi miniszter kíséretében a nép üdvközlésai közepette az ünnepélyesen felkiszített utczákon végig a gyakorlatok megsemmelésére ment. Még az nap este eltávozott Gyuláról s Gödöllőre jött. Innen ő felsége hír szerint Galicziába utazik, hol a szanói és gradeki

hadgyakorlatokat tekinti meg. E gyakorlatok után Lembergen és Krakón át visszautazik Bécsbe, nem-sokára pedig Gödöllőre.

— A királyné, ki az utóbbi időkben a regényes Miramareban lakott, közelebb kirándulást tett a „Miramare” gőzhajón Görögországra. Korfuba e hó 9-én érkezett, hol a kormányzócs ünnepélyesen fogadta. Másnap tovább folytatta útját Athén felé, hol rövid látogatást tett, s onnan e hó 9-én utazott visszafelé, s e hó 12-én kötött ki Triesztben. Ő felsége a legközelebbi napokban Gödöllőre jön, s itt marad a tél nagy része alatt is. A királyné egy idő óta kunys-szal él, gyógyszer gyanánt. Az ennek előállítására szükséges orosz pusztai kis lovakat rendszeren Schönbrunnban tartják, de most ezeket leszállították már Gödöllőre.

— József főherczeg családostul Olaszországban szándékozik tölteni a telet. Orvosok tanácsolták Klotild főherczegnőnek és szépen serdülő leányának, hogy meleg égaj alatt időzzenek hosszab ideig.

— Deák szobrára a tiszavidéki vasuti társulat 500 frtot szavazott meg, s ezenkívül gyűjtő iweket körözött tisztviselői közt.

— Az uj operaház belső díszítéséhez szükséges márványt a zsoboki márványgyárból (Bánfi-Hunyad mellett) fogják szállítani. E márvány több színű, kékes, szürkés, világos és sötét sárgás és fekete, kidolgozva gyönyörű sávoynai és erei vannak, de az idő viszontagságainak kevésbé képes ellentállani, ugy hogy csak a belső díszítésekhez lehet használni. A gyár jelenleg csak márványoszlopok, virágtartó vázák, asztallapok stb. készítésével foglalkozik.

— Baleset a népszínházban. E hó 14-én este a népszínházban három kis darab előadása volt kitűzve. A két első szerencsésen le is folyt, de mikor „Az álmban beszél” címűre került volna a sor, Eöry Gusztávot, a színház egyik legkiválóbb tagját, szélhűdés érte, s az előadást abban kellett hagyni. Eöryt a szemközti szállodába vitték, s orvosi ápolás alá vették.

— Az első öngyilkosság a Margit-hídról e hó 11-én este történt. Egy honvéd ugrott be onnan a Dunába, s annak hullámai közt eltűnt nyomtalanul. Levéltárczáját és szuronyát a hidon hagyta. A levéltárczában volt egy katonai behívás Tauber névre. Különböben az öngyilkosság elkövetőjéről és a kétségbeesés okáról nem tudni semmit.

— Győr városban vízvezetékét akarnak készíteni, s a vízvezeték kezelésére vonatkozó szabályokat Budapest hatóságától kérték el.

— Eladó város. 1848/49-ben Ujvidék elpusztítottán, később a kinestár majdnem két milliónyi, fölötté olesó kölesönt adott a lakosoknak építkezésre; a város szépen fel is épült, de a kölesönt nem fizették vissza mai napig sem. A pénzügyminiszter kijelenté, hogy tovább nem vár s rögtön fizetni kell. De mivel nincs pénz, csak a házak eladásával lehetne a követelésnek eleget tenni.

— A postai régibb bélyegek, melyek 1871. május 1-én léptek életbe, s melyeken a király arczképe s a magyar czimer van, csak ez év végső napjáig lesznek forgalomban, s egyedül csak azon bélyegek, borítékok, levelező lapok és utalványok maradnak érvényben, melyek 1874. október 1-én hoztak forgalomba, s melyeken magyar korona alatt és koszoru közt levélalak van feltüntetve. Egyedül a nyomtatványok szállítására használni szokott 2 kros keresztöltésű szalagok maradnak a régiekből még továbbra is forgalomban.

— Tömeges csapatszallítási próbák vasutakon. Feldbergnél a mult héten értek véget a nagy hadi gyakorlatok, s ez alkalommal próbát tettek a vasutakkal, hogy mennyi katonát képesek szállítani. A Ferdinánd északi vasuton Nikolsburgból szept. 7-én este 3 vonat 112 tiszat, 3470 legényt, 38 lovat, 5 kocsi; szept. 8-án délelőtt nyolc vonat 395 tiszat, 6830 legényt, 211 lovat és 20 kocsi; Laafól szept. 8-án egy vonat 168 tiszat, 4028 legényt, 79 lovat és 6t kocsi, Feldsbergől szept. 8. egy vonat 30 tiszat 1200 legényt, 160 lovat és 12 kocsi; Lundenburgtól szept. 8-án 64 tiszat, 1170 legényt, s 30 lovat; összesen 769 tiszat, 16,698 le-

gényt, 528 lovat s 42 járművet szállított. A szállító készlet 700 vasuti kocsiból s 30 mozdonyból, a személyzet 170 egyénből állt. A rendes kötelekedés ennek daczára nem zavartatott meg. A menet-terv oly pontosan tartatott meg, hogy egy vonat sem késelt el sehol az egész mozgósítás alatt. Mindez pedig a lundenburg-zellendorf-grunbachi egyvágányu szárnyvonalon történt.

— Murad ex-szultán anyja engedélyt kért a szultántól, hogy fígyt valamelyik európai tébolydába szállíthassa gyógyítás végett.

— Egy regény hőse. Beecher-Stowe hires „Tamás bátya kunyhója” regényének hőse tudvaleg egy vén szerceen: Tamás bátya. Azt mondják, Beecher-Stowe asszony ez alakot egy általa ismert vén szerceen után rajzolta, s ez most Angliában van, honnan Párisba is ellátogat, és aztán haza utazik Kanadába, hol lelkeszkedik. Igazi neve Josiah Henson. A mult héten Londonban a missió-csarnokban hosszú életének változatos eseményeit adta elő. Ő jelenleg 88 éves és 42 évig rabszolga volt. Hensonnak van 11 gyermeke, 44 unokája és 8 déd-unokája, mely szép számú utódjait évenként a karácsonyi ünnepken plébániájára maga köré gyűjti. Londonban aláírást nyitottak meg, hogy Hensonnak eszközt nyujtsanak az általa Uj-Angliában alapított nevelő intézet bővítésére.

— A harcztér döntő eseményei ép oly lassan fejlődnek, mint a békealkudozások. A háboru tart, a nagy hatalmak képviselői pedig az olajággal járnak ki és be a portánál, mely azonban még eddig nem volt hajlandó a közvetítő által tett ajánlatot elfogadni, s a mint ő elmondta bizalmasan föltételeit, azt meg a békéltetőket tartják olyannak, hogy Oroszországot is harczból szőlíthatná kedvez Szerbiája mellett. Különböben a porta most tanácskozik a föltételek megállapításán, s még nem tudni, hogy abban fog-e ragaszkodni Milán letételéhez és a szerb várak megszállásához. Ezalatt esőndesen foly a küzdelem Alexinác körül, melynek erődítményeit a törökök nem ismerték jól, s azért föl is hagytak ostromlásával, s a Morava másik partján igyekeznek Szerbia belsejébe, Alexinácot pedig körül akarják fogni. Deligrád és Alexinác közt még megvan az összeköttetés, s ezt akarták a törökök e hó 11-én elszakítani, s megszállni Alexinác északi részét is; de — mint a szerbek jelentik, — mikor a törökök a Moraván át akartak kelni a hidon, visszazűttek. Montenegrót a törökök mindazon a helyen körül vették, honnan e hegyes országba közeledni lehet. De itt is lassan haladnak, mert a bérecek mind megannyi természetes erősséget képeznek a montenegróiak számára.

— Abdul Kerim pasa a veszteségeket folyrást pótolja; Alexinácznál nagy hézagok támadtak ugyan hadseregében, de ő azóta Drinápolyon és Sofián át legalább is 22,000 fnyi frís segélycsapatokat kapott.

— Az alexináci csaták kimerítették a szerbek hadi készletét. Nagy hiány van a lőszerben. Kragujevaczban lázasan dolgoznak lőszer előállítására, de az ólom hiánya miatt nehezen haladnak. — A sebesültek száma meghaladja a 8000-et.

— Rajevszky ezredes a hasonnevű orosz tábornok fia, Alekszinácznál elesett. Rajevszky az orosz hadsereg legkitünőbb tisztjeinek egyike volt, s Sepastopolnál s később különösen Taskend bevételénél tüntette ki magát. 50,000 rubelt hagyott hátra azon végakarattal, hogy az a szerb hadseregben kiosztassék.

— A belgrádi hangulatról így ír onnan egy levelező: Itt mindenkinek lelőgg a feje. A dynastia aggódo barátai annak közeli bukásától tartanak. Az omladina pedig attól fél, hogy Abdul Kerim nagyon is hamarosan Nándorfehérvártól táll lenni s „alájok fítt.” A lakosság ösztönszerűleg érzi a veszélyt és nem tudja, mihez fogjon. A diplomatia a fejedelmet meg akarja tartani. A hadi kárpótlás fizetésének s a török megszállási jogának biztosítására is hajlandó talán, azonban e két föltételt sárapra nem fogja elfogadni. Arról sőttagunk inkább, hogy a skuptsina valahol az országban fejedelmi meghívás nélkül összeül, Milánt leteszi, Nikitzát fejedelemmé kiáltja ki, mert e „hős” folytatni

fogja a háborút. Azonfelül Nikitát szeretik az orosz udvarnál és Oroszország az ő érdekében bizonyára a sorompók közé fog lépni.

— A cserkeszekről nemcsak azt érdemes megjegyezni, hogy értik a rablást és pusztítást, hanem azt is, hogy kitűnő és könnyű lovasok s jelenleg a szerbek legfélelmeztetőbb ellenségei. Nem csupán született rablók, hanem született hősök. Bámolni lehet őket a csaták véres munkájában. Nincs valami vakmerőbb, vagy elszántabb, mint egy cserkesz lovas-roham. S a törököknek másként is nagy szolgálatot tesznek, mert a nehézkesen mozgó hadtestek körül a biztonsági s hírvivési szolgálatot teljesítik. Elöl, oldalt ők járnak mindig, ijesztve az ellenséget s hirt adva a főhadiszállásnak. A basibozukok rendetlensége terhére válhatnak magoknak a pasáknak is, míg a cserkeszeket nem nélkülözhetik.

— Mahmud Hamdi pasa, ki most Montenegro ellen vezeti a török csapatokat, zsidó volt. Neve: Freund. Varsóban 1860-ban született. Rabbinak készült s elvégezte a megfelelő iskolákat. 1848-ban Magyarországon küzdött, mint a magyar-lengyel legió tagja. Innen Törökországba menekült, a hol Omer pasa adjutánsa lón, kitüntette magát a Krimben s ma hadvezér.

Halálozások.

Egy megdöbbentő gyászról értesülünk. Csizy János, hamvai ref. lelkész, Tompának (keves év alatt második) hivatalutóda, a napokban Budapesten, Dr. Schwarczer budai elmekör-intézetében elhunyt. Csizy Tompának volt káplánja ennek utolsó betegségében s halálakor, és nagy mértékben bírt a kitűnő költő és lelkész bizalmát s szeretetét. Rendes lelkészi állomást nyervén, nőül vette Tompáné unokahugát és nevelt leányát, s boldogul éltek. A jelen év tavaszán, a Sós Miklós halála által megürit helyre, a hamvai lelkészi állomásra költözött át s a költő unokahugának — s özvegyének is — megint kedves otthonát tette az egykor oly boldog hamvai paplakot. Egyszerre, néhány héttel ezelőtt, az elmezavar jelei mutatkoztak az ép-testű és lelki fiatal férfian, s azok egyre növekedvén, övéi kénytelenek voltak őt a fentebb nevezett gyógyintézetbe szállítani, hol pár hét alatt meg is halt. Gyermeket nem, csak fiatal özvegyet hagyott hátra; azt az áldott jó nőt, ki Tompa utolsó betegségében, hű nejeének segítője volt ápolásában. A család sorsának e megindító tragikumában a legmélyebb részvéttel osztozunk, kívánva nyugalmat a korán kiszorított, erőt és vigasztalást bánatos özvegyének s rokonainak!

Elhunytak még az utóbbi napok alatt: Szőke Dániel, Fehérmegye egyik kiváló birtokosa, egykori táblabíró, s a megyei bizottság tagja, 71 éves korában K.-Nyéken. Balatonyi József ügyvéd és Pécs város volt tanácsosa 78 éves korában. Maier József

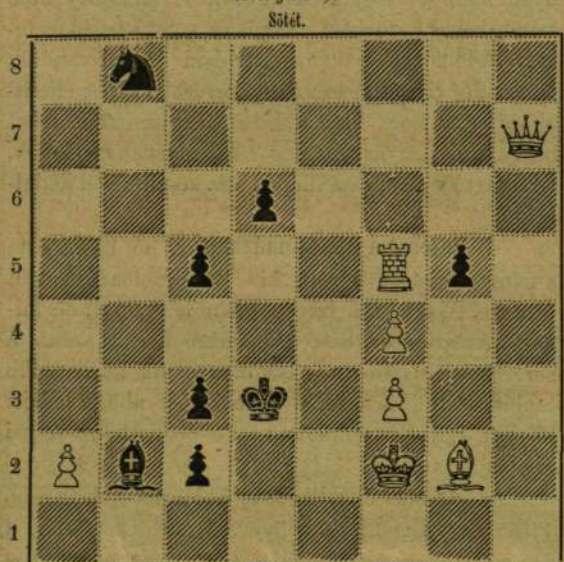
budai szoda-tulajdonos s köztisztviselőként élt polgár 76 éves korában. Knotz Gyula, fővárosi nyugalmazott adópénztári ellenőr, 53 éves korában Újpesten. Hateani Dániel, diószegi ref. lelkész a budai orsz. tébolydában, hová a legszomorúbb lelki betegségben hozták. Komáromy László, czeplédi reform. tanító, 41 éves korában hunyt el Czeplén, szept. 8-án, özvegyet és árvaakat hagyva maga után. Jankovics Antal, volt képviselő neje szül. Zsitvay Kornélia asszony, mivel és igen tisztelt hölgy, 60 éves korában Budapesten. Buchwald József szül. Fülepp Emilia 60 éves korában Aradon. Institoris Jenő 34 éves korában Mokrában.

Ausztria egyik legnépszerűbb költője, s politikai téren is szabadabb gondolkozása által kitűnt, gr. Auersperg Antal elhunyt Grácban 70 éves korában. Költeményeit Grün Anasztáz név alatt írta, s a jelenlegi német költők közt az első sorban foglalt helyet. Mint a bécsi urakházának tagja, az 1867-iki magyar kiegyezés mellett szót, s ennek megkötését is támogatta.

SAKKJÁTÉK.

876. számú feladvány Bayer Konrádtól.

(A középnémetségi sakkegyesület legújabb feladvány-tornájából).

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

871-dik számú feladv. megfejtése.

(A francia feladványtornából.)

Világos. Sötét.
1. Ka1-b2 Kf4-g3 (a)
2. Vh8-d4 Kg3-h2
3. Vd4-f2 Kh2-h1
4. g2-g4 mat.

(a)
1. — Kf4-e3 (b)
2. Vh8-h4 Ke3-d2
3. Vh4-f2 Kd2-d1
4. e2-e4 mat.

HETI-NAPTÁR.

Hónap és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Israelliták naptára	Nap két nyug.	Hold két nyug.
	szepember	augusztus (6)	Elul Roschod.		
17 Vasár.	A 15 Hildegard	A 14 Lambert	5 15 Zakariás	28	5 42 6 4 50 este
18 Hétfő	Irene vértanú	Richárd	6 Mihály	29 Bójt az év v.	5 43 6 4 6 14 6 9
19 Kedd	Január vért.	Szilárd	7 Szoszem	1 Tisri 5637 Újév	5 43 6 2 7 35 6 25
20 Szerd.	Eustach kánt	Fauszta	8 Kisasszony	2 Harsony. ün.	5 45 6 0 7 52 6 43
21 Csüt.	Máté evangélista	Máté	9 Joachim	3 Gedeljah b.	5 46 5 59 10 7 4
22 Pént.	Ménész vértanú	Mór	4 Abadiás	4 Abadiás	5 47 5 56 11 25 7 30
23 Szomb.	Tekla, Linus	Tekla, Linus	5 Sabb. Tesuba	5 Sabb. Tesuba	5 58 5 54 este 5 8

Hold változása. ☾ Első negyed 25-én 1 óra 19 perczkor délután.

HIRDETÉSEK.

Szalón-garnitúrák

olcsók és szilárdak, közvetlen forrásból való megszerzésére nyújt alkalmat üzlet-telepem; csak az azáltal tehetvén azt az alábbi áron, hogy én azok saját készítője vagyok. 1 kanapé, 6 karszek ripasztól 120 frt, gobelinből 135 frt, selyemből 150 frt; ép úgy kaphatók satin vagy cretona alkalmas garnitúrák is a legnagyobb választékban. 2246 Terem: Budapest, váci körút 61., I. em., a templommal szemben. Karner József, kárpitos-mester.

PILEPSIE

(nehéz) fejfájás, szédülés, látás zavarok, a KILBISCH-féle gyógyszer erős hatású, különösen a fejfájás ellen, már sok-sok esetben sikerrel alkalmazták.

Különös figyelemre méltó! A hírneves **SEB-TAPASZ**, dr. PORTI-féle, mely rendkívül gyorsan gyógyít, és a fájdalomtól is megments, a legújabb és legbiztonságosabb a gyógyítás eszközei között. Egy csomag ára 50 kr., nagyobb csomag 1 forint. Készletünk kimerült, ezért a legújabb és legbiztonságosabb a gyógyítás eszközei között. Egy csomag ára 50 kr., nagyobb csomag 1 forint. Készletünk kimerült, ezért a legújabb és legbiztonságosabb a gyógyítás eszközei között.

Legújabb! legolcsóbb! 2318-9

PLACHY és KALLINA

BUDAPESTEN,

koronaherceg-(uri-) utca 14. szám,

ajánlják dísan rendezett

női divat-kereskedésüket

ellátva a beköszöndő őszi és téli időnyre a legújabb bel- és külföldi kelmékkel s minden e szakmához tartozó árukkal.

Ruha-kelmék 20 krtól 100 krtól minden árban. Téli kendők 1/2, nagyok 1/3. Berlini capichon-kendők 60 krtól.

Kelme-mintákat készséggel küldünk.

Vidéki megrendelésekre legnagyobb gondot fordítunk.

JOHN ZIEGER Grácban

gummi-árúk gyári raktára

kiváncra ingyen és bérmentve küld kimerítő árjegyzéket urak és hölgyek részére nélkülözhetetlen gummi-cikkékből. 2198

Vallomása

egy szerencsétlennek ki, fájdalom, az Orlicé Rudolff, mennyiségűt, Berlin, Wilhelmstrasse 127, ellen intézett rágalommal által elküldve, a kapott u-asítás egy terno-seccora nem használta fel, s ezáltal magát jelentékeny nyereségtől fosztá meg. Kérésre egy új u-asítást kaptam díj nélkül, a melyre ismét. 2270

1 terno

jött ki, s a melyért ezennel a tanár úrnak köszönetet mondok, bocsánatot kérve bizalmatlanságomért. Együttal tanácsom mindenkinél a hamis közleményeket mellőzve, a tanár úrhoz fordulni. Thomasdorff. Neugebauer J., érdész.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten

az 1877. évre megjelent

NAPTÁRAK JEGYZÉKE.

István bácsi naptára XXII. évf., alapítá Majer István, szerk. Köhalmi K. J. Képekkel. Füzve 50 kr.

Protestáns új képes naptár, új folyam, V. évf., képekkel. Szerkeszti Dusz Sándor. Füzve 50 kr.

Falusi gasda naptára, XIII. évfolyam. Szerkeszti Mádai Isidor. Füzve 80 kr.

Lidérc-naptár, XVI. évfolyam. Képekkel. Füzve 60 kr.

Honvéd-naptár (együttal katonai naptár), szerkeszti Áldor Imre. X. évfolyam. Füzve 60 kr.

Népszó naptára, képekkel, szerkeszti Áldor Imre. IX. évfolyam. Füzve 40 kr.

Kossuth-naptár, szerkeszti Honfi Tihomér. VII. évfolyam. Füzve 40 kr.

Nemzeti nagy képes naptár (azelőtt Jóbarát-naptár). XIV. évfolyam, számos képpel. Füzve 1 frt.

Nők naptára, szerkeszti Beniczky I. IX. évfolyam. Füzve 60 kr.

Borászati naptár. A földm. m. kir. minisz. megbízása folytán szerkeszti dr. Nyáry Ferencz IV. évfolyam. Füzve 80 kr.

Deák Ferencz naptár, szerkeszti Áldor Imre. Sok képpel. 50 kr.

A magyar nép naptára, szerkeszti Tatar Péter. Képekkel. Füzve 30 kr.

Iparos naptár, szerkeszti Gelléri Mór, az „Alföldi Iparlap” szerkesztője. II. évfolyam. Füzve 50 kr.

Nevesünk! Új humoriztikus naptár, IV. évfolyam. Füzve 40 kr.

Határvidék-naptár, hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok stb. számára. Kiemény köt. 1 frt 20 kr.

Naptári jegyzék-könyvecske gazdák számára. Szerkeszti Jurenik Aurél, VI. évf., Kötve 1 frt.

Új fali naptár, egész év 20 kr.

Neuer illustrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen, XI. Jahrgang. Geheftet 50 kr.

Neuer Wandkalender, ein ganzer Bogen 20 kr.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4.) megjelent és kapható:

Magyar pénzügyi törvény-isme.

Törvények, szabályrendeletek, utasítások és egyéb hivatalos források alapján,

a tudor- és ügyvédjelöltek igényeire alkalmazva.

Rendszerbe foglalva

Dr. MARISKA VILMOS.

Ára füzve 2 frt 80 kr.

JELKY ANDRÁS

bajai fia

rendkívüli kalandjai

ötödfél világűrben.

Történeti kutforrások alapján.

Magyar népkönyv,

különös tekintettel a serdülőbb ifjúságra.

Második kiadás.

Hat nagy képpel. — Ára diszkótésben 2 frt 40 kr.

Jókai Mór munkái. 98-99.

Népszerű kiadás.

FELFORDULT VILÁG.

Ára a kettős füzetnek füzve 80 kr.

LATZKOVITS A.

Budapesten,

váci-utca 18-ik szám, „Nemzeti szálloda” épületben, ajánlja újonnan nyitott

férfi divat- és női pipere-raktárát

legújabb divatu

női és férfi nyakkendők, színes és fehér ingek, gallér, kézelő és egész garnitúrák, ugyazinte

férfi-, női és gyermek-harminyák, kőszvényelleni ingek és nadrágok, kesztyűk stb. ugyazinte mindennemű rövid árukból, lebető legolcsóbb árak mellett. 2320

Vidéki megrendelések legnagyobb szorgalommal, pontosan eszközöltetnek,

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

Az iskolai takarékpénztárakról.

Szózat a tanítókhöz és tanítónőkhöz

francziául írta

LAURENT F.

Fordította: —y.—t.

Második, függelékkel ellátott kiadás.

Ára füzve 40 krajczár.

REGÉK.

Írta

WOHL STEPHANIE.

Második bővített kiadás.

Hat fametszettel.

Képes borítékba keményen kötve, ára 2 forint. Diszkótésben ára 3 forint.

A bölcsészeti jogtudomány történelme.

Kiegészítéül Schilling természetjogi művéhez.

Írta

Dr. WERNER RUDOLF,

kassai jogakadémiai tanár.

Ára füzve 1 forint 50 kr.

Jókai munkái. 90, 91, 92, 93.

Népszerű kiadás.

Mire megvénülünk?

Regény.

Második kiadás.

Ára a négy füzetnek, két kötetben füzve 1 forint 80 kr.

Vényminta-tár

a magyar gyógyszerkönyvhez.

Pharmakologiai alapon

összeállította

Dr. SZEREMLEY MIHÁLY.

Ára vászonba kötve 2 frt 60 kr.

